

BAB

BOUJLOU

HUGO KAAGMAN

Hugo KAAGMAN, Bab Boujloud.

[Amsterdam, in eigen beheer, 1977]. Orig. geplastificeerd omslag. Handgemaakt en zelfbedacht boek van een reis door Marokko. Met ills., strips en 'ready-made' teksten. Ludiek reisverslag van de Amsterdamse kunstenaar Hugo Kaagman, door hemzelf als 'verslag van een happening' gekarakteriseerd. Offset print, edition 100.

Specificaties

ISBN: geen

Vorm: Origineel geplastificeerd omslag

Uitgever: [In eigen beheer]

Taal: Onbekend

Genre: Kunst & Cultuur

E-book version in PDF

Update published by

Artkitchen Gallery/Cult Club

January 2021.

www.artkitchen.nl

www.kaagman.nl

E-mail:

info@artkitchen.nl

hugo@kaagman.nl

Inhoud

Geschiedenis van Fes, Morocco

Bab Boujeloud The blue gate of Fes

De medina

Mustafa Fileil, Far-far

Abdelhadi Benkirane, Popeye

Hassan Berghout

Jimmy Zeki

Mohammed Morabet

Cherif

Mohammed, Le Legionnair

Mohammed Filou, Le Japonnais

Moulay Idriss

Driss Atifi

Wilto Bouterse

Hein Ultée

Thomas Daldrop

Omar, de gek

Lorry

Het troonfeest

BAB BOUJELLOUD

In the winter of 1976/ 1977 Hugo Kaagman stayed 3 months at the blue gate to documentate the Happening as part of his Fluxus concept. Bab Boujeloud, in the city of Fes, Morocco, is a living museum. It is a ready-made Happening An Oriental Movie. It is a piece of art. The Happening around the gate seems to be created. It is a Time Machine. The past, the present and the future are represented at both sides of the gate. You can feel the confusion. There is a permanent culture shock, between rich and poor, traditional and modern, Europe and Africa and christian and moslim, everything is mixing in the medina. The absurd and the magic are united.

Bab Boujeloud is an Art Happening

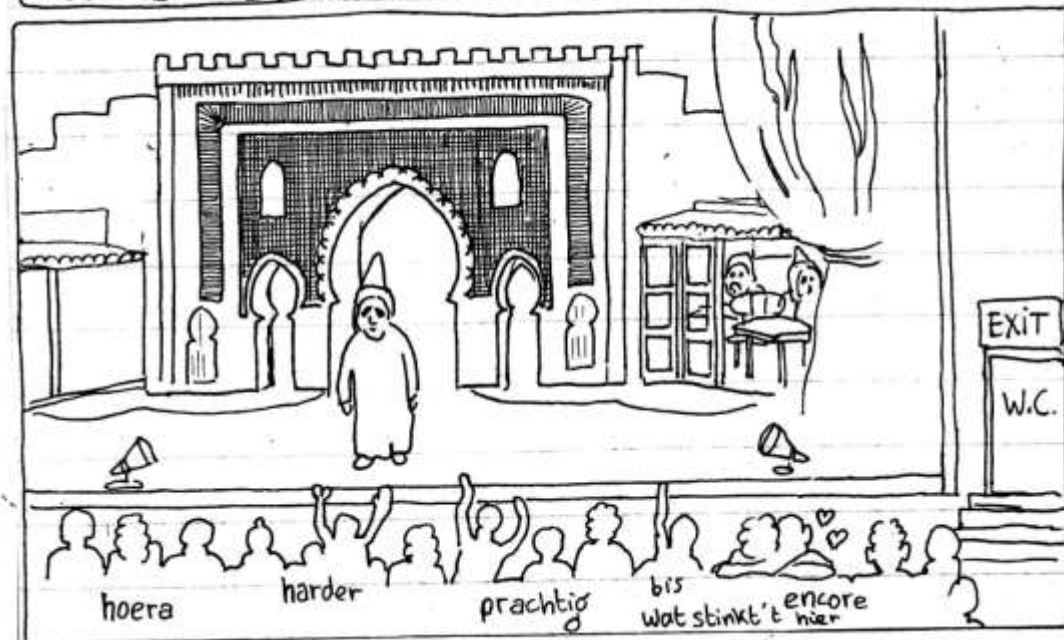
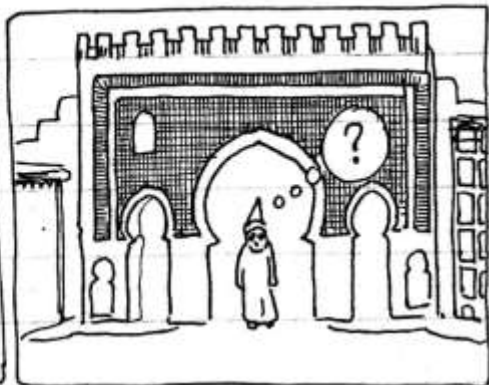
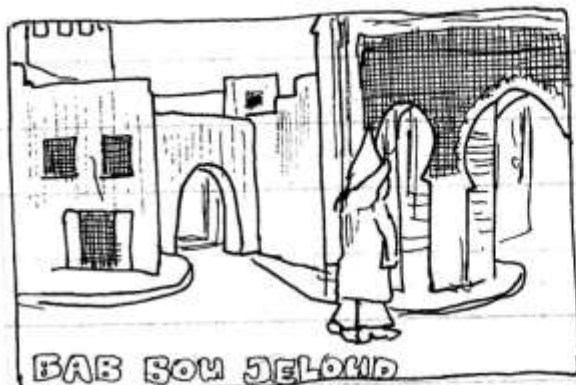
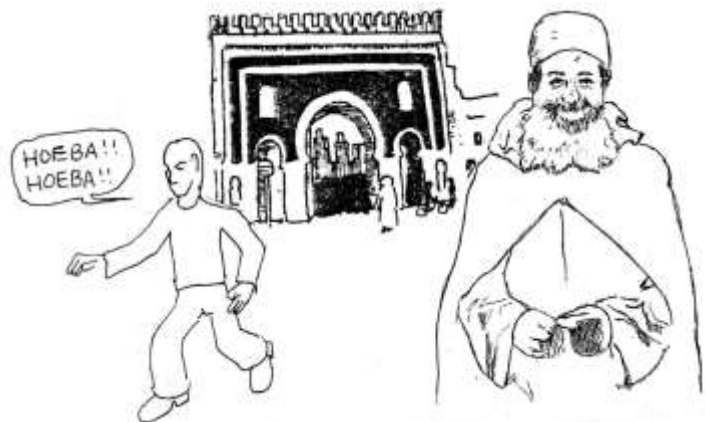
It is a ready-made happening. It is the setting of an Oriental Movie. It is a piece of art. The Happening around the gate seems to be created. It is a Time Machine. The past, the present and the future are represented at both sides of the gate. You can feel the confusion. There is a permanent culture shock, between rich and poor, traditional and modern, Europe and Africa and christian and moslim, everything is mixing in the medina. The absurd and the magic are united.

تذكار من مدينة فاس

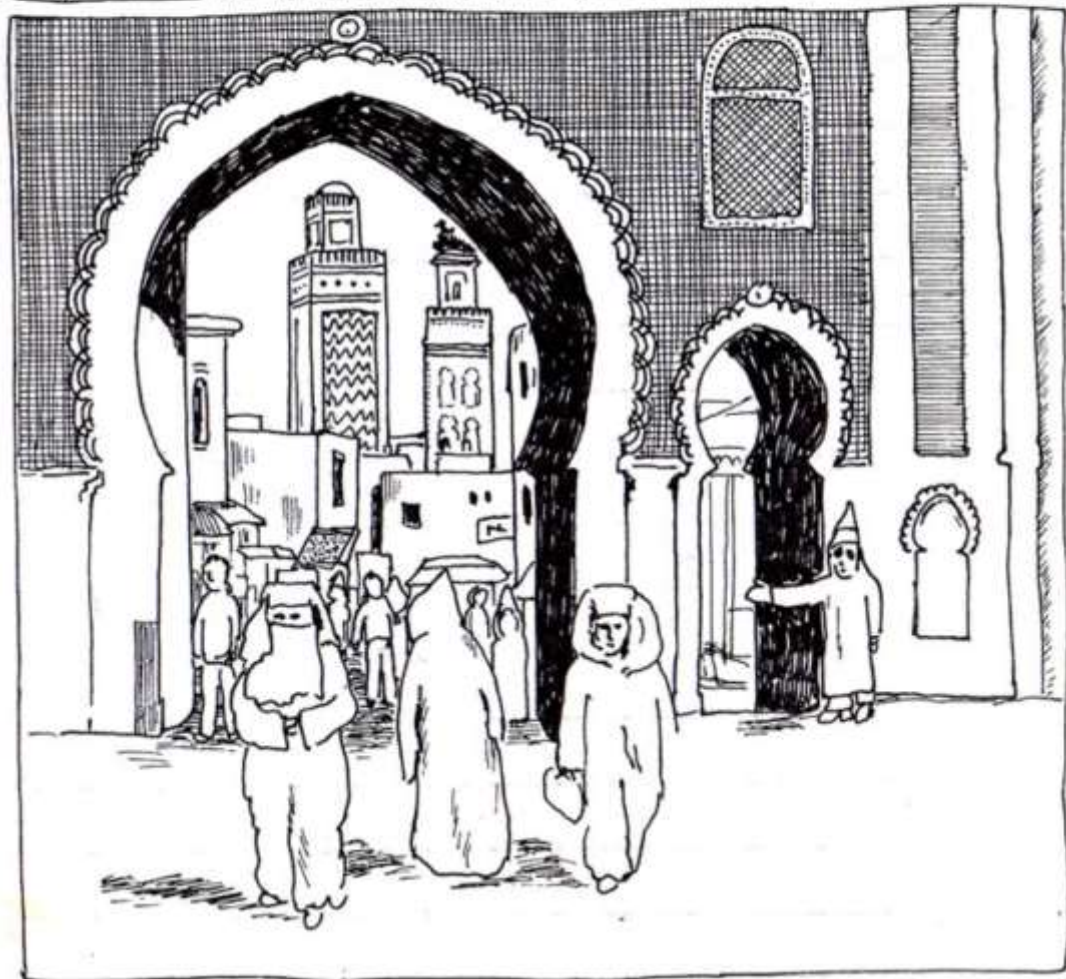

FES.MEDINA GAME

BAB GUSSA

FIND YOUR WAY FROM
BAB BOUJLOUD TO
THE OTHER GATES!

BAB S' BOUJDA :

BAB KHORWA

BAB
MAHROUK

BAB
CHARTA

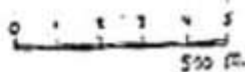
BAB
BOUJLOUD

BAB FTOUH

BAB
JEBALA

BAB EL
MADIO

BAB .JOID

Een persoon is de Banque du Maroc en houdt de geld-
standen bij. Als een speler in de gevangenis te Oujda
beland moet hij 6 gooien of 200 DH. betalen. Het gaat
erom wie heelhuids in Spanje aankomt.
Wie zonder poen zit is af.

KANSKAARTEN

KNIP MET EEN GOEDE PAPIERSCHAAR ONDERSTAANDE KAARTJES UIT.

U HEEFT EEN PAKJE KIEF GEKOCHT. DE DEALER DREIGT NAAR DE POLITIE TE GAAN. BETAAL 50 DH. OF GA NAAR DE GEVANGENIS IN OUJDA.	U KOOPT SUPER ZERO-ZERO, WAT HENNA MET HASJOLIE BLIJKT TE ZIJN. U VERLIEST 50 DH.
IN KETAMA HEEFT U 100 GRAM ZERO-ZERO GEKOCHT. OP EEN CAMPING VERKOOPT U HET DOOR AAN EEN CANA- DEES. U ONTVANGT 100 DH.	U BENT DOORGELOWD EN MOET EEN SNELBUS NEMEN NAAR ESSAOUIRA. U BETAALT DAARVOOR 35 DH.
U WORDT DOOR EEN GIDS RONDGELEID LANGS SOEVENIR- WINKELS. U KOOPT NIETS EN WORDT GEDWONGEN 20 DH. TE BETALEN	U HEEFT MET EEN MAROKKAANS MEISJE GESLAPEN EN WORDT 24 UUR VASTGEHOUDEN. BEURT OVERSLAAN.
IN KETAMA HEEFT U EEN HALF KILO HASJ BESTELD. HET WORDT PER EZEL AFGELEVERD. GA NAAR 8, INDIEN U IN 9 OF 25 KOMT ONTVANGT U 200 DH.	U BENT DE WEG KWIJTGERAAKT IN DE MEDINA. BETAAL 10 DH. AAN EEN GIDS OF SLA EEN BEURT OVER.
DE POLITIE DOET EEN INVAL IN UW HOTEL. U GAAT NAAR DE GEVANGENIS IN OUJDA.	EEN JONGEN, WAARVAN U DACHT DAT HIJ GEZELLIG EEN EIND MET U OPLIEP, BLIJKT EEN GIDS TE ZIJN. U VERLIEST 10 DH.
EEN DEALER HEEFT UW PAS- POORT GEPIKT. U GAAT NAAR RABAT EN ONTVANGT VAN DE AMBASSADE 200 DH. EN EEN NIEUW PASPOORT.	U GEEFT UW TRAVELLER- CHEQUES BIJ DE AMERICAN EXPRESS ALS VERMIST OP EN ONTVANGT 200 DH.
U WORDT NEEGENOMEN NAAR EEN TAPIJTENFABRIEK IN KHENIFRA (18) EN WORDT ER VOOR 100 DH. AFGEZET.	EEN ZAKKENROLLER PIKT 20 DH. UIT UW KONTZAK, TERWIJL U YOGHURT EET.

FEZ
فاس

AROUND THE YEAR 808 THE SOVEREIGN IDRIS II WAS LONG UNCERTAIN AS TO JUST WHERE HE SHOULD START TO BUILD HIS CAPITAL.

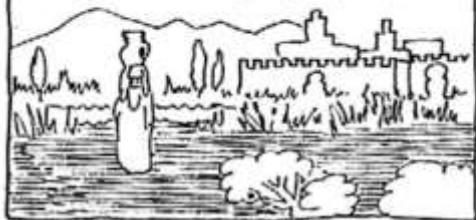
ONE DAY HE WAS WANDERING AROUND AND FOUND THE OUED FEZ.....

WITH ITS MANY BRANCHES ALL CONVERGING IN ONE SPOT, NOT TO MENTION THAT THE SURROUNDING HILLSIDES BUBBLING HERE & THERE WITH FRESH SPRINGS.

IT WAS THE WATER THAT MADE UP IDRIS' MIND. WATER THAT ATTRACTED OTHERS TO FOLLOW HIM

AND EVENTUALLY MADE FEZ THE SPIRITUAL, ARTISTIC AND INTELLECTUAL CAPITAL OF THE REALM.

THOUGH IT MAY HAVE LENT SOME OF IT'S FORMER FUNCTIONS TO OTHER CITIES, FEZ REMAINS A SORT OF A VAST MUSEUM AND A CONSTANT REMINDER OF A GLORIOUS PAST.

فاس

Geschiedenis van Fes, Morocco

In het jaar 791 vluchtte Moulay Idriss Ibn-Abdullah, een afstammeling van de profeet Mohammed, met zijn gevolg uit Bagdad naar Marokko. Na een paar jaar zwerven door N-Afrika vond hij de rivier Oued Fez en sloeg daar zijn kamp op. In 809 koos zijn zoon Moulay Idriss II de oostoever om een stad te bouwen. Hij werd daarbij geholpen door 2000 Karaoewienen-families uit Tunesië.

Vijf jaar later settelden 8000 gevluchte families uit Cordoba zich op de andere oever en stichtten er hun eigen stad. De twee steden leidden 200 jaar een onafhankelijk bestaan op de beide oevers tot de Almoravieden, een islamitische stam uit de Sahara, Fes veroverden en de muren lieten afbreken en bruggen liet bouwen. Er werden grote universiteiten gebouwd en Fes groeide uit tot het belangrijkste islamitische centrum van N-Afrika. Toen Fes in 1145 door de Almohaden werd veroverd telde het 2 universiteiten, 785 moskeeën, 80 fonteinen, 93 badhuizen, 120.000 woningen en 10.000 winkels.

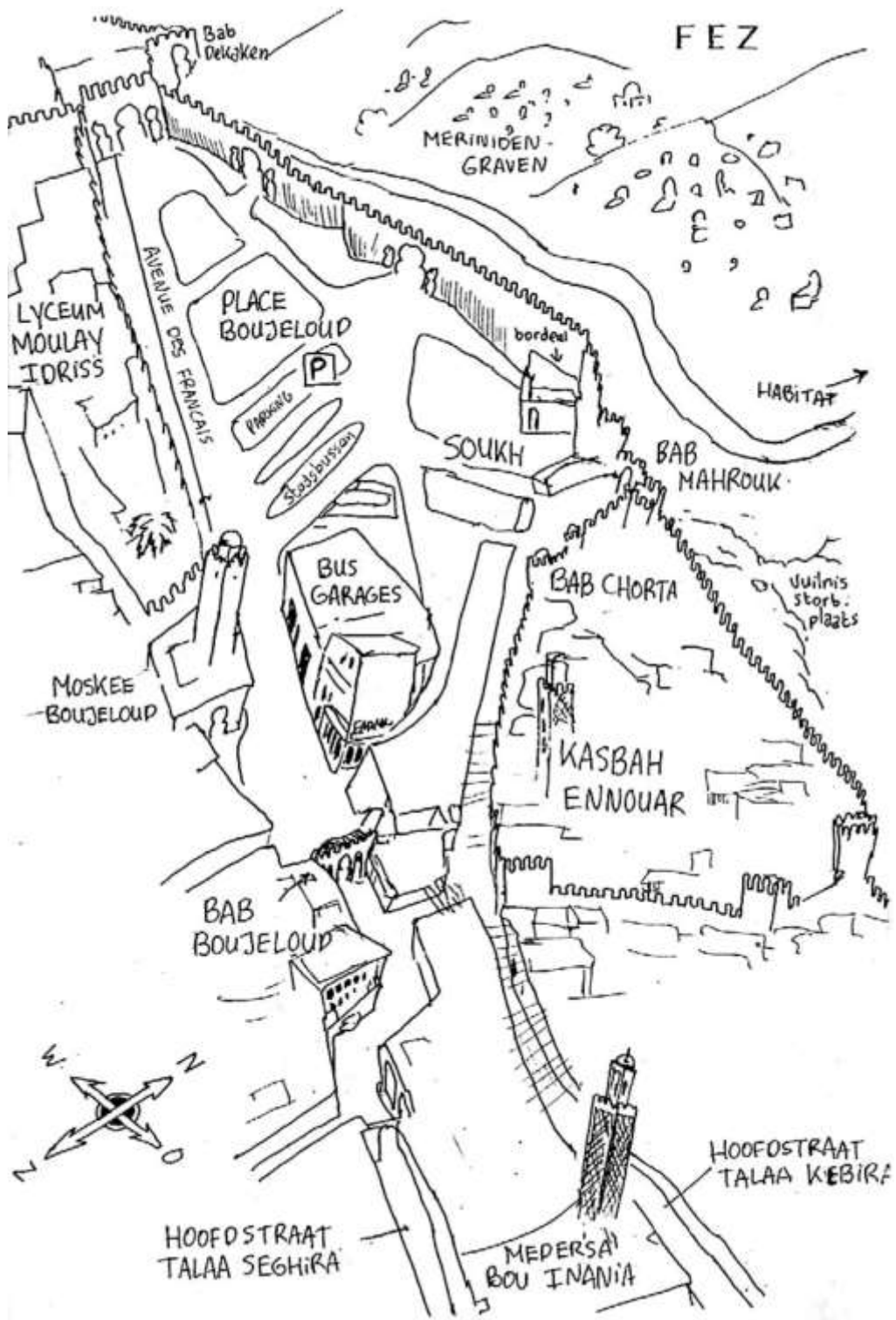
Vanuit de hooggelegen steppen van Oost-Marokko werd Fes in 1250 door de Merinieden veroverd, die aan de bovenloop van Oued Fez hun eigen stad stichtten: Fes Jedid, nieuw Fes. Dat werd het koninklijk, militair en administratief centrum van het land. Tegen de buitenmuren van Fes-Jedid groeide de Joodse wijk, de Mellah.

De Fransen die in 1912 door Sultan Hafid te hulp werden geroepen, toen hij in Fes belegerd werd door opstandige Berberstammen, bouwden na het instellen van het Franse protectoraat over Marokko op enige afstand van het oude Fes hun eigen moderne stad, La Ville Nouvelle.

Het huidige Fes telt bijna een half miljoen inwoners en bestaat uit 3 steden; het oude Fes (el-Bali) van de Karaoewienen en Andalusiërs; het nieuwere Fes (Jedid) van de Merinieden en de Europese stad (La Ville Nouvelle) van de Fransen. Fes (el-Bali), de medina, bevat sommige van de mooiste monumenten in Marokko. Om het unieke karakter van de stad te behouden en overbevolking tegen te gaan is in 1976 door de UNESCO besloten om de medina als deel van de wereld erfenis te classificeren en te restaureren.

De Place Boujeloud aan de westzijde van de medina is het hoogste punt van Fes el-Bali. Voordat Fes Jedid er naast gebouwd werd, was Place Boujeloud het zwakste verdedigingspunt en daarom werd het zwaar gefortificeerd met hoge muren en versterkte poorten. Op de Place Boujeloud werd een kasteel gebouwd door de Almoraviëden, dat tijdens de Almohaden-inval vernietigd werd. Een Almohaden Sultan bouwde naast de ruïnes een Kasbah tegen de binnenkant van de stadsmuren. De stad Fes groeide binnen de wijde stadswallen en naarmate het verdedigingswerk van minder vitaal belang werd, konden nieuwe poorten en ingangen worden geopend

FEZ

MERINIDEN-GRAVEN

LYCEUM MOULAY IDRIS

AVENUE DES FRANCAIS

PLACE BOUJELOUD

P

PAROIING

Stadsbusstas

SOUKH

bordeal

BAB MAHROUK

HABITAT

MOSKEE BOUJELOUD

BUS GARAGES

BAB CHORTA

vulnis storb. plaats

BAB BOUJELOUD

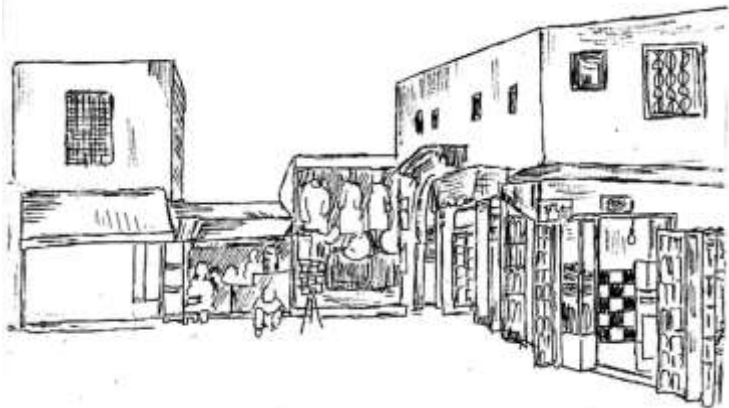
KASBAH ENNOUAR

HOOFDSTRAAT TALAA KEBIRA

HOOFDSTRAAT TALAA SEGHIRA

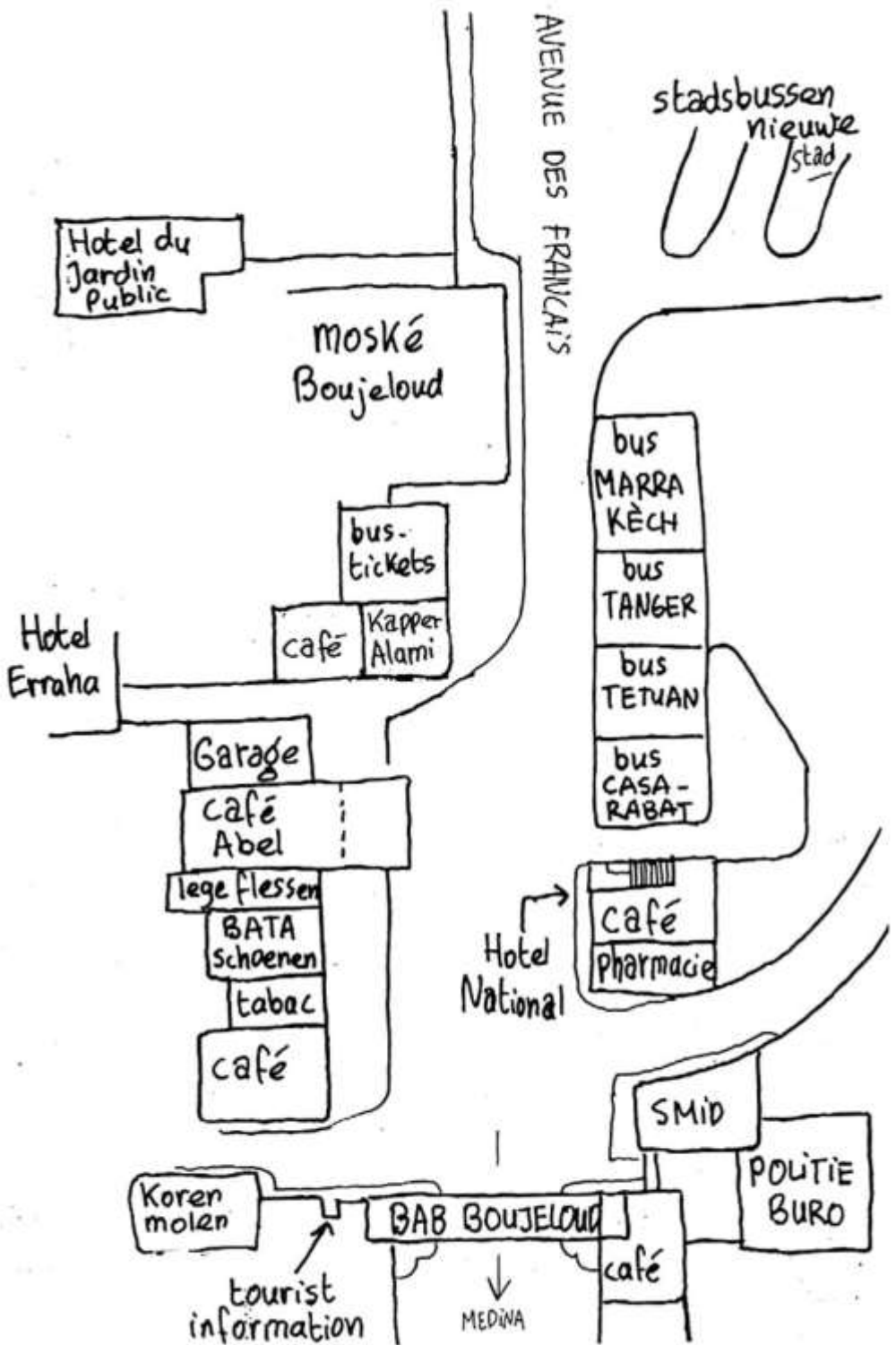
MEDERSA BOU INANIA

Waar de twee hoofdstraten, de Talaa Seghira en de Talaa Kebira samen kwamen bouwden de Merinieden in de 13e eeuw een poort, die ze de Bab Boujeloud noemden, de huidenpoort .

Na de instelling van het Franse protectoraat kwam Marokko onder de regering van de Franse resident-generaal Lyautey, die veel begrip toonde voor de Arabische cultuur. Tijdens zijn regeerperiode liet hij in 1913 een nieuwe toegangspoort voor de medina te maken. De nieuwe Bab Boujeloud werd in traditionele stijl gebouwd op de plaats van de vroegere poort.

Het massale vierkant fonkelt van het lichtpaaarse stucwerk en de fijne tegeltjes, die aangebracht zijn boven en tussen de hoefijzerbogen van de grote midden- en de twee kleinere zijdoorgangen. De poort wordt bekroond door een rij van hoge kantelen, bestaande uit smalle zuiltjes met een driehoekige afdekking. Door de middenpoort zien we twee minaretten omhoog steken, waarvan er een is uitgekozen door een ooievaars familie, de Sidi Lezzaz uit 1341. De linkermoskee is de in 1355 gestichte Medersa Bou Ania. De Bab Boujeloud is ongeveer acht meter hoog, groen, de kleur van de islam, aan de binnenkant en blauw, de kleur van Fes, aan de buitenkant.

Bab Boujeloud The blue gate of Fes

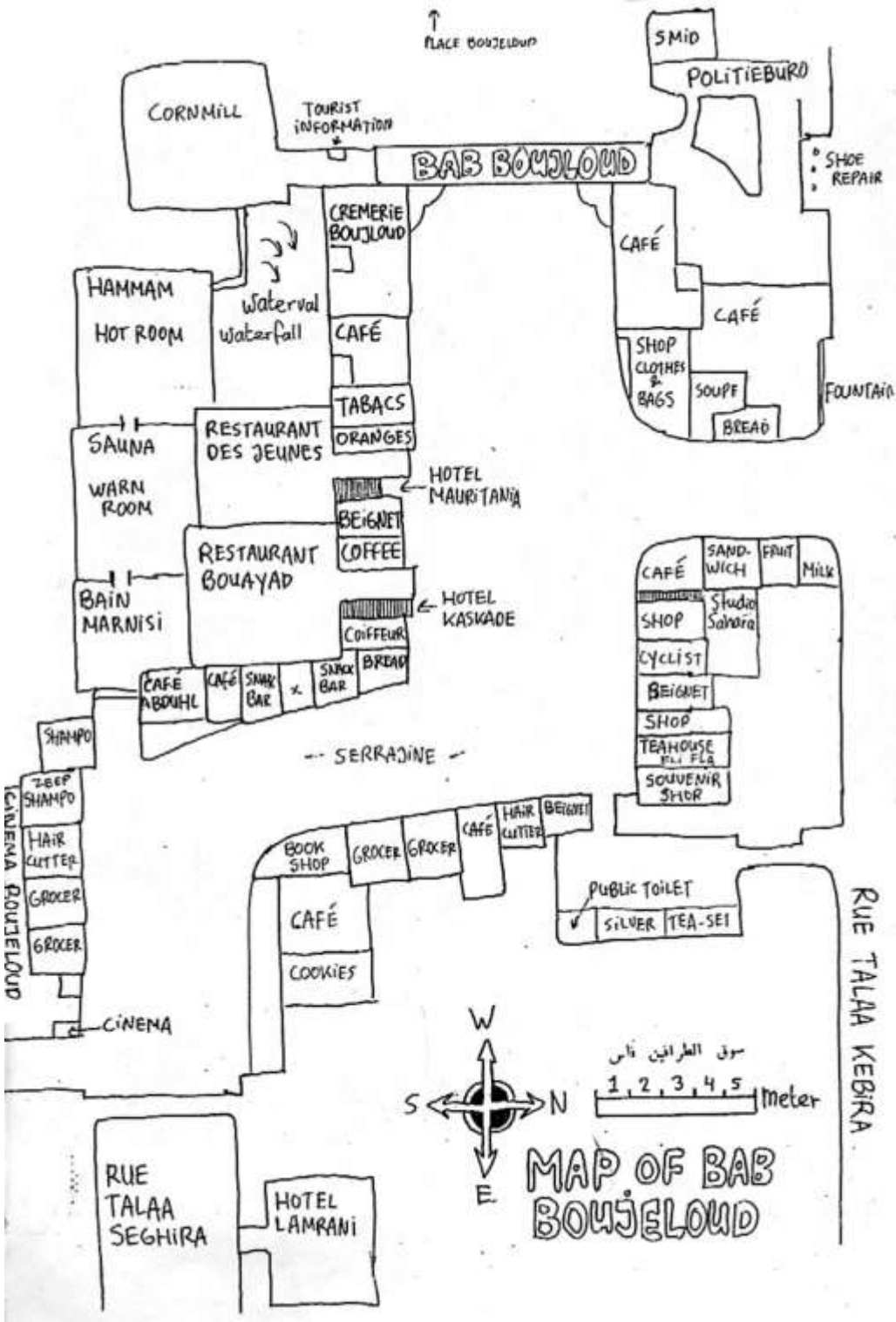
Bab Boujeloud is een levend museum.

Het is als een filmdecor van de ultieme oosterse trip, de levende Middeleeuwen, voor 100%.

Bab Boujeloud is een machtig kunstwerk. Het gebeuren rond de poort lijkt te zijn gecreëerd, door een ingreep. Het kan gezien worden als kunstvorm door de werking van een tijdmachine-effect. Heden en verleden vinden we in Fes terug aan beide zijden van de Bab Boujeloud. Het bespringt je aan alle kanten. De verwarring van mensen is voelbaar. Er is een continue cultuurschok, van arm en rijk, westers en niet-westers, modern en traditioneel, alles wringt zich door de medina.

De Happening speelt zich af direkt achter de blauwe poort op een stukje straat van ongeveer veertig meter. Aan weerszijden van de poort bevinden zich caféterrassen, waar mensen zitten, die met publiek te vergelijken zijn. Rond de terrassen gebeurt het allemaal: dealers en gidsen wachten er op toeristen, teruggekeerde gastarbeiders, vermoeide geestelijken, kooplui, studenten, kunstenaars, gekken en toeristen drinken er hun thee. terwijl oude mannen en vrouwen bedelen en muzikanten, dansgroepen en artiesten met apen er hun voorstelling geven.

Het verkeer door de poort bestaat uit voetgangers en rijdieren, omdat auto's en brommers in de medina verboden zijn. Door de Bab Boujeloud perst zich een voortdurende stroom van kooplui met bepakte ezels, boeren te paard, gesluierde vrouwen met boodschappentassen, moderne meisjes in korte rokken, mannen in djellaba met levende kippen, meisjes met planken brood op hun hoofd, jongetjes met wollen mutsen en toeristen met al of niet gewenste gidsen

De medina

Als we de Bab Boujeloud binnentreden komen we in de Serrajine, een voorstraat van de Talaa Seghira, waaraan caféterrassen zijn die tot de kleine zijpoorten van de Bab

reiken. Deze altijd druk bevolkte open cafés liggen direkt aan de straat. Het stukje straat is nauwelijks 40 meter lang en behalve de 6 cafes zijn er ook 3 theehuizen, 4 restaurants, 3 beignettenbakkers, 2 hotels, 2 kappers, 15 winkels, 1 badhuis, 1 fietsenmaker en een bioscoop te vinden. In de Serrajine is het drukker dan de Kalverstraat en er zijn veel dieren. Fes wordt niet voor niets de stad van de ezels genoemd. De bevoorrading van de winkels geschiedt al eeuwen per ezel, paard of handkar. Als je "errah" hoort, moet je opzij springen voor een ezel beladen met kratten frisdrank, televisies, gelooiden huiden, poeven, kolen, blaasbalgen, muziekinstrumenten, vuilnis (8 ezels), fruit, houten kasten en tafels, matrassen en zelfs koelkasten. Als de ezeldrijver "Hiep" roept dan vervoert hij zout.

Voor de Bab Boujeloud ligt het plein de Place Boujeloud, waar een grote parkeerplaats voor auto's en grand taxi's is, haltes voor bussen naar La Ville Nouvelle en voor kleine busjes naar de badplaatsen Moulay Yacoub (warm fosfaatwater) en Sidi Harazem (mineraalwater). Tegenover de Moskee Boujeloud bevinden zich de garages van de intercitybussen naar Tanger, Tetuan, Marrakech, Rissani (Sahara) en Oujda (Algerijnse grens). Naast de Moskee Boujeloud bevindt zich het Lyceum Moulay Idriss, die aan het oog wordt onttrokken door een hoge muur, waarvoor plastificeerder, yoghurt- en cakeverkopers, pindaverkopers en waterverkopers zich dagelijks opstellen.

Aan de andere kant van Place Boujeloud is Bab Chorta, de entreepoort van Kasbah Ennouar, de Bloemenkasbah. Voor de poort is een souk. Hier vinden we een echte rommelmarkt, waar voornamelijk nagelknippertjes, spiegels, scharen, étuis, cassettes, spijkers, hamers, motoronderdelen, armbanden, wollen mutsen, brillen, oude Libelles en plastic tassen verkocht worden. Drie maal per week doen rondreizende artiesten hier hun performances: verhalenvertellers, slangenbezweerders, medicijnmannen, kruidenvrouwen, tandartsen, toneelspelers, muzikanten, sandwichkraampjes en Koranlezers. Hier hangt de nogaverkoper rond met het plakkerige goed aan een stok en een tandplak-smile en hier horen wij het getjilp van Flip de Flierefluiter, die met water gevulde vogelfluitjes verkoopt. Naast de souk in het bouwsel tegen de Bab Mahrouk is een bordeel gevestigd. Buiten de hoge muren, die de Place Boujeloud omsluiten, liggen de heuvel, die bezaaid zijn met grafstenen van overleden Merinieden en recentere graven met tegeltableaus. Daar leggen de Fezzi, de inwoners van Fes, de gelooiden huiden te drogen, die op ezels uit de medina getransporteerd zijn en waaraan de Bab Boujeloud haar naam te danken heeft.

Do you want a guide ? Don't get lost!

Zo'n vijftig gidsen houden zich regelmatig op in de buurt van de Bab Boujeloud en wachten op toeristen, die de medina in willen. Hun talenkennis is verrassend, ze zijn meester in het herkennen van nationaliteiten en het nabootsen van accenten. Kinderen, die nog nooit hun land zijn uitgeweest spreken je aan in het Nederlands, Spaans, Engels, Zweeds, Duits, Berbers en Arabies.

Elke dag tussen 2 en 3 uur verzamelen alle gidsen zich op de Place Boujeloud om de aankomst van de bus uit Tetuan af te wachten. Daarin bevindt zich de nieuwe lading toeristen, vers aangekomen uit Spanje. De gidsen dringen zich op en brengen de toeristen, die vaak uitgeput zijn na de 5 uur lange busrit, naar een van de hotels.

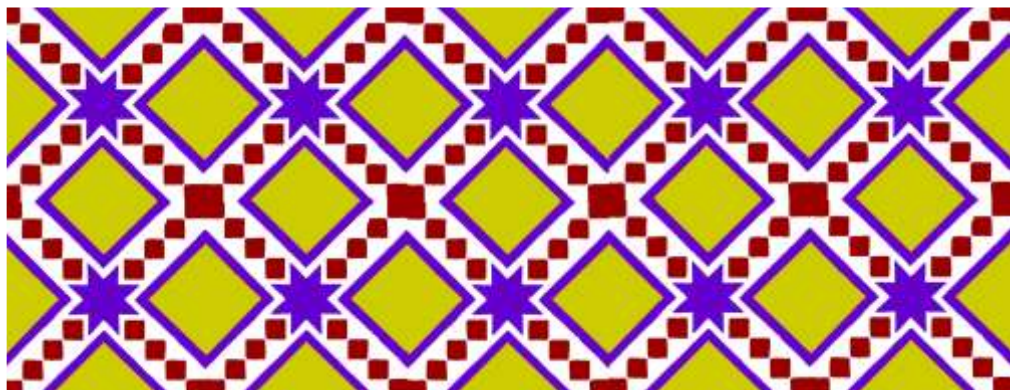
Daarmee verdienen ze geen provisie, misschien een fooi. De voornaamste reden is dat de toeristen dan aan hem vast zitten. Hij blijft dicht bij hen in de buurt hangen tot de toerist een wandeling in de medina wil gaan maken.

Omdat de medina zeer groot en gecompliceerd is zal de toerist de gids niet gauw wegsturen. De jongetjes zijn vaak enorme "personalities". Sommigen geven complete imitaties uit Amerikaanse speelfilms ten beste. De boodschap is: niet te paranoia worden. De eerste wandeling gaat vaak gepaard met het doen van inkopen in een van

De gids helpt de prijs ("studentprice for you") tot stand brengen door als tolk en afdinger tussen koper en verkoper op te treden. Daarbij berekent de gids 20 % voor zichzelf, die de shop hem later moet uitbetalen.

Als de toerist niets koopt moet hij voor de rondleiding betalen, waarbij de gids d.m.v. dreigementen zoveel mogelijk probeert los te krijgen.

.Helaas voor hen zijn het steeds de low-budget-travellers, die per bus reizen en in de goedkope hotels vertoeven. De rijkere toeristen reizen georganiseerd en logeren in luxueuze hotels buiten de stad. Zij doen hun rondleiding met officiële gidsen.

DE BUS MIT TETUAN ARRIVEERT

DE BAGAGE WORDT AFGELADEN

Steven, there are our backpacks

Where is the youth hostel?

You're German

Come. Here's a good hotel. Only 5 DH each. Is good hotel. No badbugs

Sally? Yes!

Sally, let's take a hotel just for tonight, to free us from our luggage

After I'll show you the medina, it's very big you know, you'll get lost

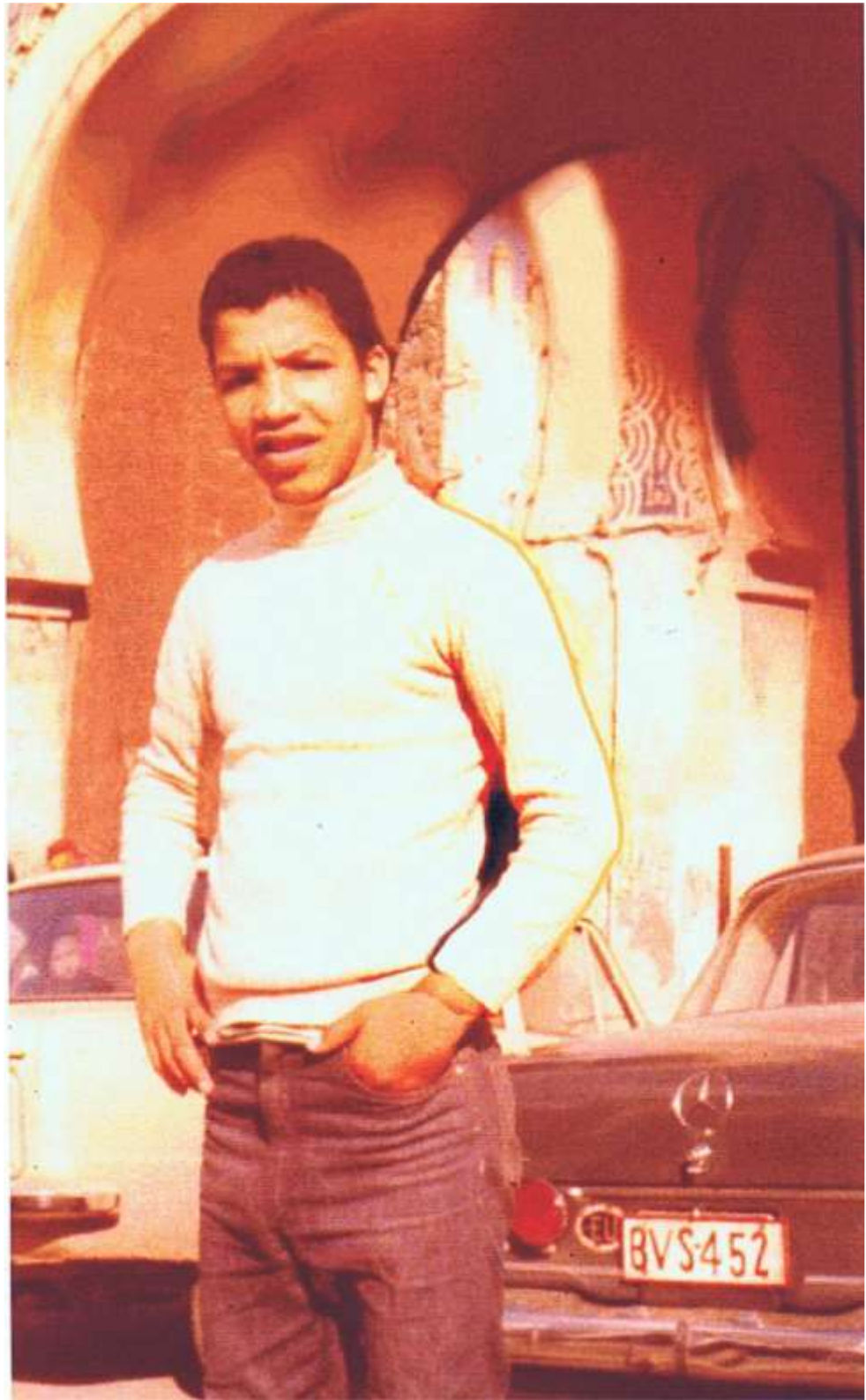

You will get lost you know. Morocco is a very strange country

HOTEL MAURITANIA ↓

Yes I know

Mustafa Fileil, Far-far

Mustafa Fileil. 17 years old. Born in Fez. Speaks Arabic, French, English, Berber and some German. Left school at 14.

Callname: Far-Far.

Mustafa alias Far-Far is al jaren gids in Bab Boujeloud. Hij lijkt op Cassius Clay. Hij heeft altijd het hoogste woord en is vaak aan het vechten. Regelmatig dreigde hij, dat ik Fes niet levend uit zou komen.

--Why do they call you Far-Far?

* Because when I was small I was behind my house and I look some little mouse and I told them "look, mouse mouse" and then they called me "Mouse Mouse", in arabic far far.

--You had a fight in the cinema tonight?

* People make me nervous, you know, they call me Far-Far too much. I don't like that.

--You cannot get a job in Morocco?

* Not very much.

--What can you do?

* I can fix cars

--You live at Boujeloud?

* No Boujeloud. In Kasbah Ennouar.

--Why do you come to Boujeloud?

* Cause here's business.

--How much did you earn today?

* 50 DH.

--What did you do?

* I take big group, you know, of French people, 50 people.

--Where have you met them?

* In Boujeloud.

--They bought souvenirs?

* No, they gave me one Dirham each.

--How many times you have been in jail?

* Never .

--You have problem?

* I want to get some information about Europe and I don't have a passport. I wanna go to have a job. I was student before. I live with my mother, my father is dead, you know. I want to go to America to visit everything.

5-2277 (P)

فندق موريتانيا

HOTEL MAURITANIA

HAJOUI DRISS

ادريس الحجوي

20, Serrajine Boujloud Fès Tél. : 335-18 : الهاتف - المراسلين بوجلود فاس

BULLETIN INDIVIDUEL

غرفة رقم ..... Chambre N°

NOM ..... الاسم العائلي
NAME .....
NAME .....
APELLIDOS

Prénom ..... الاسم الشخصي
First Name .....
Vorname .....
Nombré

Date et lieu de naissance ..... تاريخ ومحل الازدياد
Date and place of birth .....
Geburts datun und Geburts .....
Fecha y lugar de Naclmiento

Nationalité ..... الجنسية
Nationality .....
Siad gehougkelt .....
Nationalidad

Domicile habitue ..... السكنى الاعتيادي
Usual home .....
Wohnemgsort .....
Domicilio habitua

Qualité ou Profession ..... الحرفة
Profession .....
Beruf .....
Tipo de Profesiôn

Lieu de Provenance ..... جاء من
Coming From .....
Herkunft .....
uqar deprocadencia

Lieu de Destination ..... يتوجه
Going To .....
Reiseziel .....
luqar de Destinacion

Date d'Entrée ..... تاريخ الدخول
Day of Entance .....
Einreiseditun .....
Fecha de Entrada

Nature des pièces d'identité produites ..... نوم ورقم البطاقة
Kind and N° of Identification Papers .....
Natur und N° des Vorgezeigten ausweise Reisepass .....
السجلات بما
Clase y N° de Pasaporte O tarjeta de Identidad

Les Militaires en sont dispensés ..... لسكرويون ممتفون
La mention militaire doit être portée sur la fiche .....
The militaries are exemptions .....
The military mention be writing on paper .....
Das militarischen sind erlassungen ..... علامة مسكروني يجب ان
Die Erwahnung militarisch sein schußwelle .....
Lach zettel, ...
nos militares son dispensas ..... تكتب على هذه الورقة
Damencion militar debe ser camada sobre .....
la papeleta

Signature - Firm
Unterschrift - Firma

الامضاء

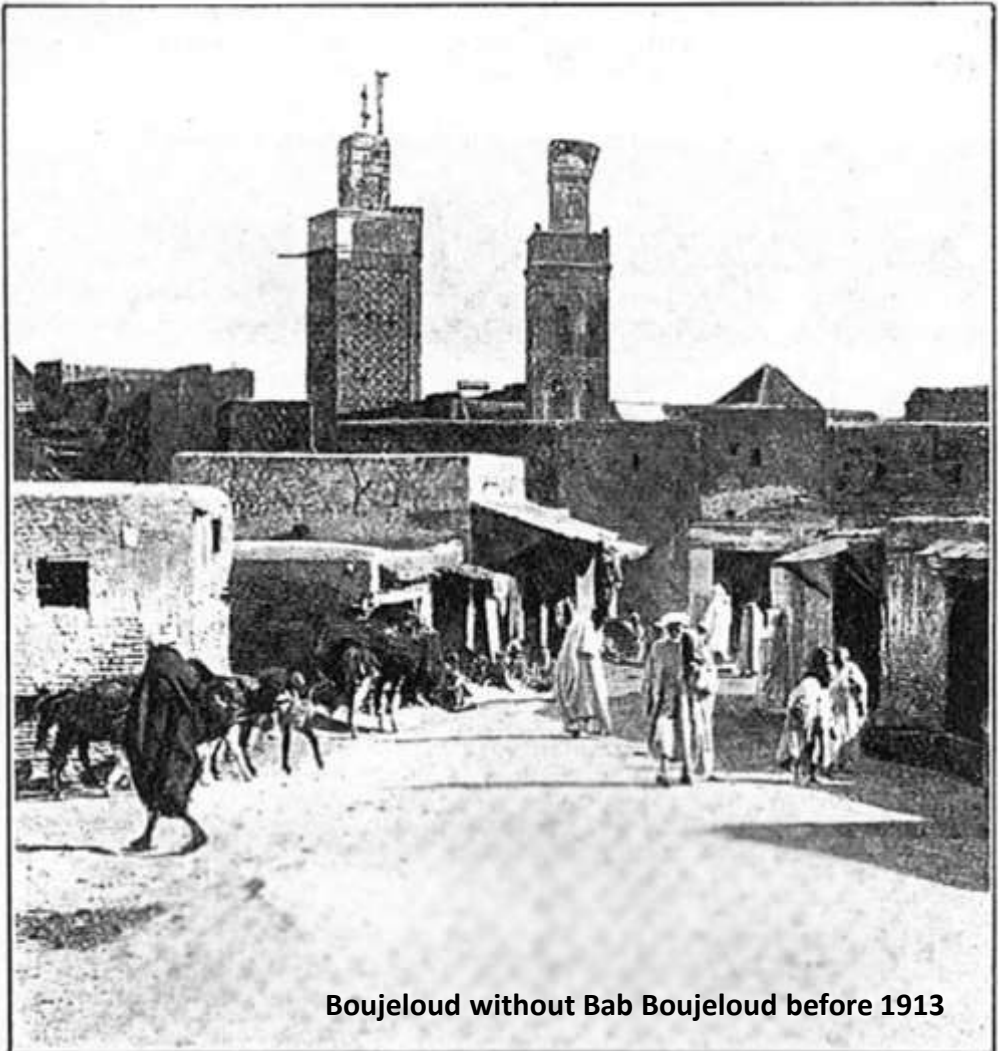
Hassan Berghout

Hassan is 20 jaar oud en runt samen met collega Achmed Hotel Mauritania. Hij werkt 12 uur per dag en verdient daarmee 8 DH. Hij spreekt vrij goed Frans en probeert Engels te leren. Hassan woont bij zijn moeder in Fes-Jedid, die van zijn vader gescheiden is. Zijn ouders komen uit het Rif-gebergte en hij weet niet hoe hij aan zijn Nederlandse achternaam Berghout komt.

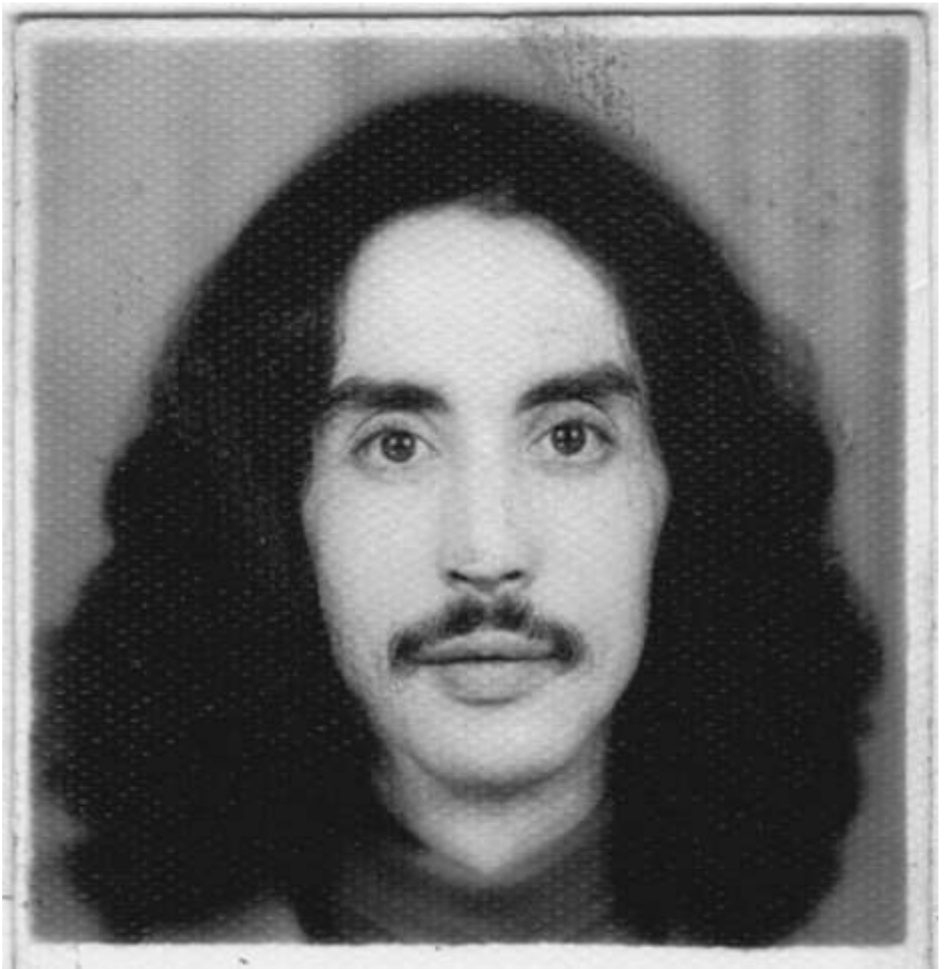
Hij werkt al drie jaar in Hotel Mauritania en heeft vele toeristen zien komen en gaan. Meestal werkt hij van 6 uur 's avonds tot 6 uur 's ochtends en brengt hij de nacht door in een klein hokje met een tafel en een stoel. Hotel Mauritania is het kleinste en duurste hotel rond de Bab Boujeloud. Als het hotel vol is, wil Hassan wel eens een joint roken en bij de Bab Boujeloud rondhangen.

Soms mag hij een paar uur werken in het café onder Hotel National. Hassan is ongetrouwd en als hij eens in de twee weken een weekend vrij heeft gaat hij op excursie naar een Berberdorp, waar hij een vriendin heeft.

Hassan hielp me bij het maken van de plattegrond van Boujeloud. Hij kwam vaak bij me op bezoek om me te vertellen hoe ik moest tekenen, dan had hij sterke verhalen als dat hij zijn vriend de commissaris van politie toestemming had gevraagd met mij hasj te roken.

Boujeloud without Bab Boujeloud before 1913

Abdelhadi Benkirane, Popeye

Op een dag zat ik naast de Blauwe poort in Cremerie Boujeloud te tekenen naast een jongeman in een zwarte cape. Terwijl ik rustig doortekende, gaf hij me pijpjes kief en vertelde me in gebroken Frans, dat hij in Nederland had gewerkt als slager, in Borkulo, Vianen en Enschedé. Hij was niet meer van plan terug te gaan. Elke dag zat hij in hetzelfde hoekje kief te roken met de capuchon van zijn cape diep over zijn hoofd met grote rollende ogen zat hij soms te vertellen, dat hij "met muziek" praatte en

dat ik "discussie in mijn hoofd had". Hij liet me een pasfoto zien, waarop hij lang haar had en vroeg me of ik de Kosmos in Amsterdam kende en of ik van Scientology gehoord had.

Op een nacht werd hij opgepakt door de politie, maar de volgende dag zat hij er gewoon weer met zijn leren kiefbuideltje voor zich op tafel. In het café zat bood hij me onophoudelijk zijn pijp aan met de uitroep "Hak" (arabies: "Pak aan").

De kunst van het kiefroken werd me al gauw bijgebracht op het terras van Boujeloud. Het caféhoekje was een prima plaatsje. Het was er veilig voor politie en je kon er alles zien wat door de Bab Boujeloud passeerde, terwijl je zelf niet werd gezien achter de ruggen van anderen. De tafeltjes en stoelen stonden zo dicht bij elkaar, dat niemand direkt bij je kon komen, dan moesten er eerst wat in djellaba gehulde mensen opzij. En als je een bekende zag hoefde je alleen maar even op te staan en te roepen.

Youssif, de kelner van de Cremerie, waarschuwde dat ik niet met hem om moest gaan want "Le monsieur est fous ". "Monsieur 1977 & aujourd'hui" noemde hij zich, maar via kelner Youssif hoorde ik dat hij Benkirane heette, dat hij geen moslim was, 28 jaar en geboren in Fes. Hij was 12 jaar geleden zonder paspoort naar Europa vertrokken en verbleef illegaal in o.a. Nederland en Spanje. Een paar jaar geleden werd hij Ibiza uitgezet en kwam hij terug naar Marokko. Nu woont hij midden in de medina bij zijn moeder. Hij heeft zijn geliefde in Spanje achtergelaten en zijn haren afgeknipt. Hij brengt de hele dag door met het roken van kief diep verborgen in zijn zwarte boernoës.

Kief is voor de gevorderde roker vindt hij. Hij rookt alleen pure kief en drinkt alleen pure koffie. Thee dronk hij alleen toen hij klein was, hij is aanhanger van Scientology en spreekt weinig Engels en Frans. "J'ai oublie mon francais en France".

Een interview:

--Wat is je naam?

* Meneer 1977 & vandaag

* Teken de leraar, wat hij gaat doen met zijn tekening. Als je ophoudt met schrijven moet je beneden op aarde blijven.

* Als je ophoudt naar de muziek te luisteren, moet je zingen voor de volgende.

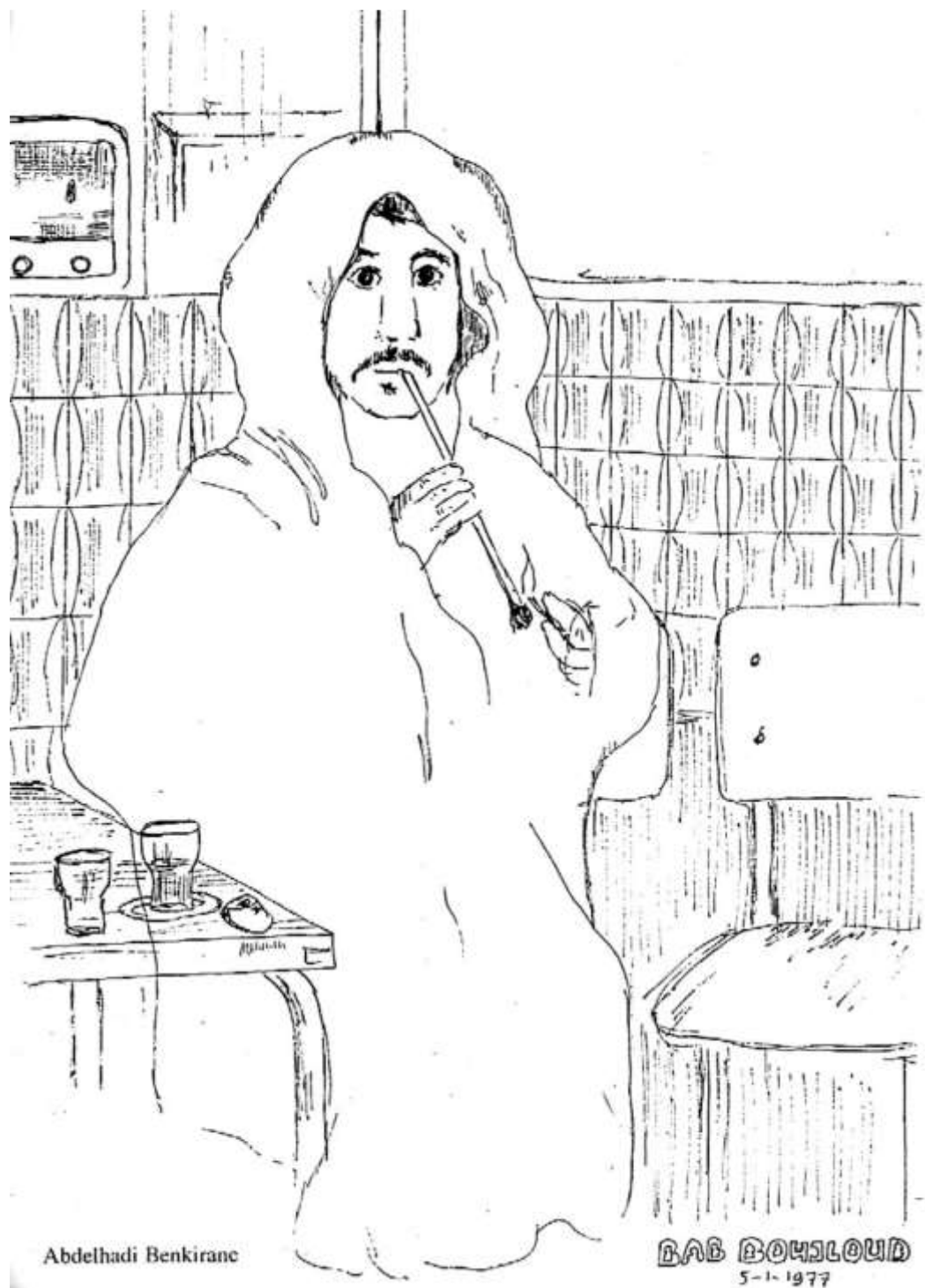
--Zeg nog eens wat?

* Nog meer zeggen? Ik ben geen radio.

* En als je ophoudt met me voorbeelden te geven gaat de essentie volgen.

* Als de schaduw van je pen eindigt, moet je het als decor laten, of als een fotografie.

Half januari wisselde hij van caféterras, omdat hij in de Cremerie een schandaal had gehad. Youssif was ontslagen omdat de eigenaar zijn zaak reorganiseerde, en Mohammed Morabet nam zijn plaats in, de prijzen gingen omhoog en consumptie werd verplicht gesteld. In het café, waar Benkirane nu zat was consumptie nog niet verplicht. Integendeel, de kelner was zelfs te lui om te bedienen. Benkirane vertelde me dat de kelner naar de dokter was geweest en de dokter had gezegd: "Jou mankeert niets aan je handen, maar het mankeert je aan geld"

Abdelhadi Benkirane

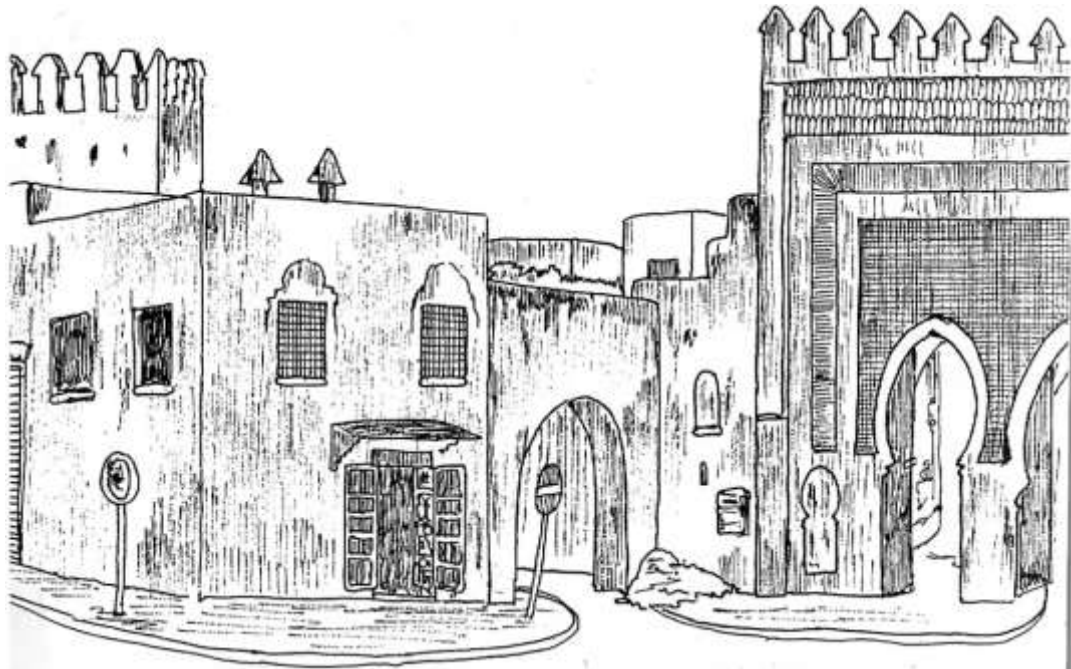
BAB BOUSLOUD

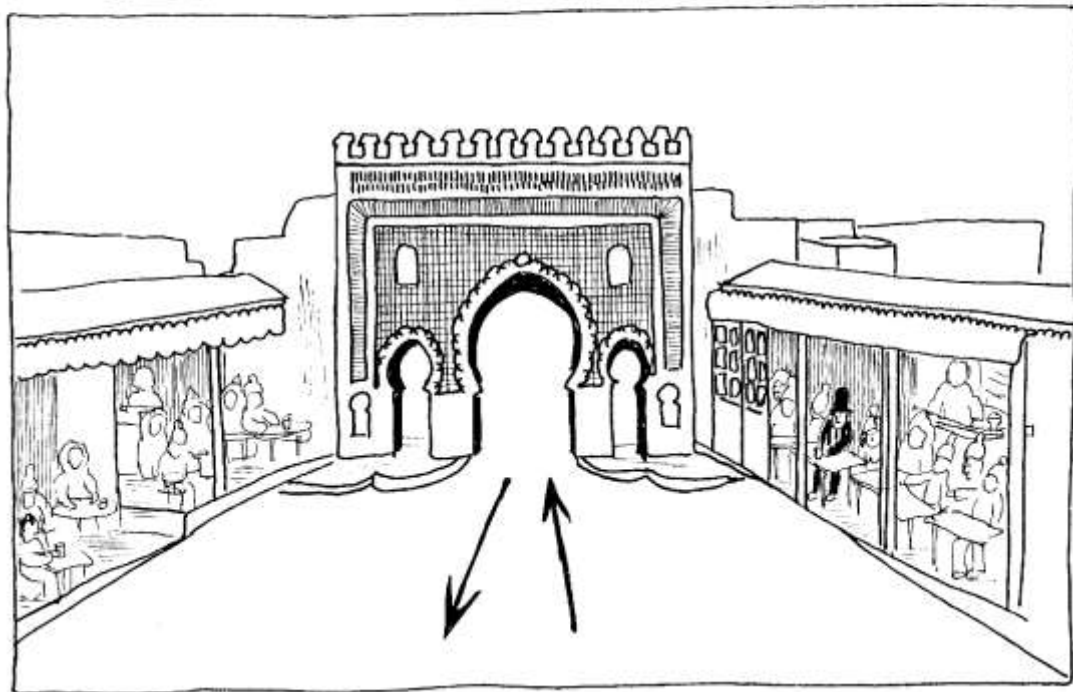
5-1-1977

als de schaduw van
je pen eindigt, moet je
het als decor laten

BEANKRAME

Jimmy Zeki

Age: 24 years. Haircolor: black. Eyes: brown. Shoesize: 45.
Length: 1-76. Weight: ?

'First of all, I let you my adress: number 61, Bellevue Street is not in Fes, but in Biada, in Safi among sardines. You can write to your friend who will adress you in his kind turn and send you a mess of wishes with gifts and projects about the arts or hardness, travels to India, Danmark, Greece and Tunisa."

--What are you doing in Fes?

* Crossing and trying to marry a Fes-girl.

My weight is 61 kilos*

--When have you left Safi?

* 1 October. I came to study in Rabat.

--What do you study?

* Political sciences. I have just started. I am always studying for the first year, because I'm always travelling and in jail for politics and in Mental Hospitals, cause I smoke too much.

--Why did you come to Bab Boujeloud?

* I like Boujeloud, because there's only businessmen, tourists, dealers and guides here.

--Do you like guides?

* I don't like to be a guide. I don't like money. I like to be a businessman or dealer. I like tourists, not for money, but to be invited when I'm travelling.

--Why do you like Europeans?

* Cause they are better educated, more instructed and nice according to my personal tastes and cause I speak French better than Arabic and as English as Arabic. I like corresponding, travelling and skiing, dancing and literature writing.

--When did you decide to become an artist?

* When I started on the University in 1971.

--You like to be an artist?

* Still, always for my whole life ! I don't like to smoke hasjies, but I'm compelled to do it once a while, because sufferproblems without any possible solution. Because I need to production instruments and investment. I invest only my culture, my education and my natural art-degree. I shall kill myself when I'll be 50 years. Not to suffer on an old age.

Ik zat in Cremerie Boujeloud en kreeg een joint aangereikt van een jongen, die zich voorstelde als Jimmy. Nadat hij me gevraagd had of ik Pilatus en Shakespeare kende, ratelde hij in het arabies tegen de andere gasten. Hij had een typisch Arabierengezicht met een grote neus, bruine ogen met lange wimpers en oogleden die half dicht hingen van de kief. Op zijn hoofd groeide zwart krullerig haar met kale plekken en met een wit dopje erop. Hij ging gekleed in een beige corduroypak en droeg leren klompschoenen, zijn Engels was uitstekend. Zijn ouders woonden in Safi, waar hij politiek leider was geweest. Hij had reizen gemaakt naar Tunesië, India, Griekenland, Denemarken en Zweden. In Denemarken ("You know Christiania ?") werd hij met hasjies gepakt en teruggestuurd naar Marokko

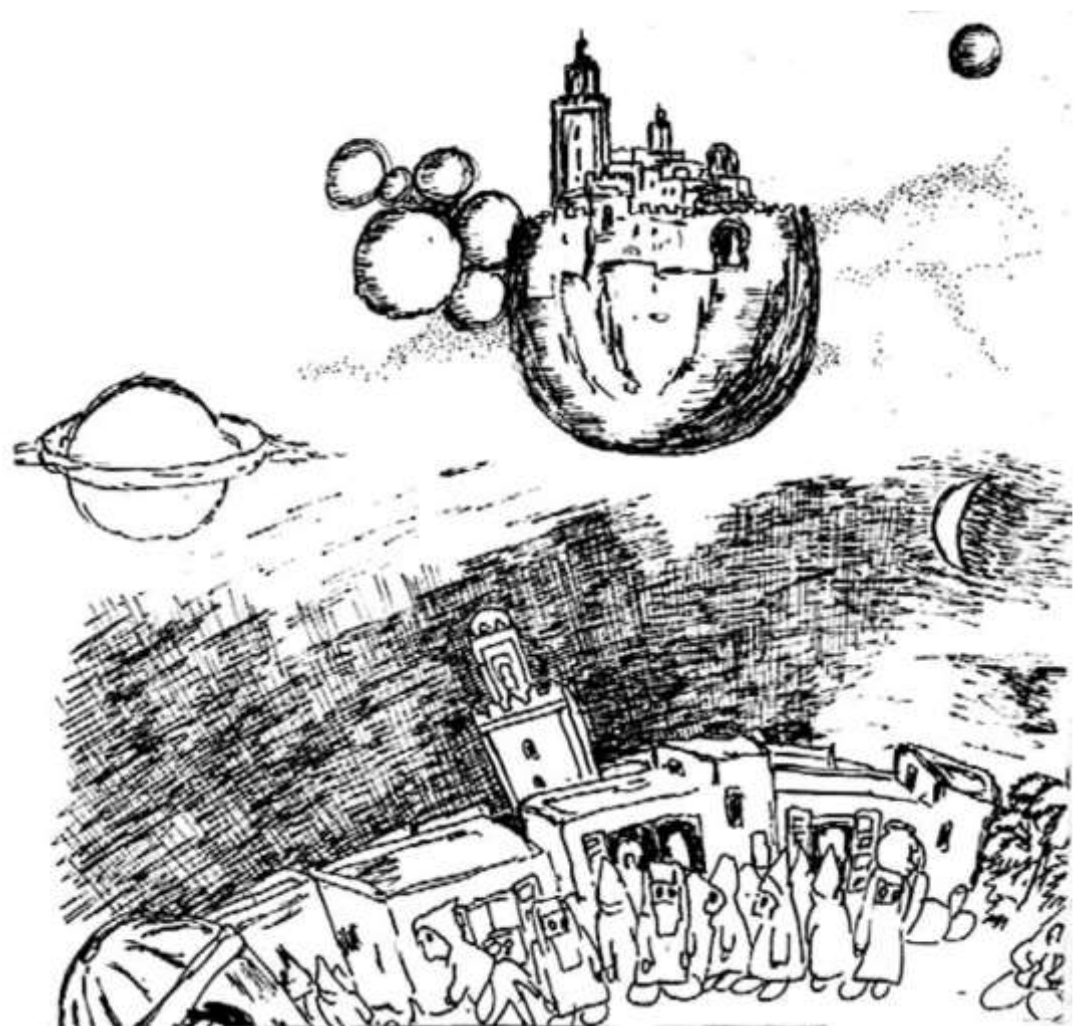
Hij wilde erg graag terug naar Denemarken, waar hij een vriendin had, maar hij kon zijn paspoort alleen terug krijgen als hij het vliegtuig had betaald, waarmee hij Denemarken was uitgezet. Na verblijf in een aantal inrichtingen ("Morocco was a timemachine for me, you know") verzeilde hij na omzwervingen in Happening Boujeloud.

Jimmy schreef zelf zijn introductie in mijn kopieboek: "The main personage of my stories, a long a bit brownski, blackhaired too funny, always stoned, no respect for moral values or for any social connection possible, I must tell you .....

Iedereen wist dat Jimmy gek was. In de meeste cafees, werd hij geweigerd en als ik met hem over straat liep werd ik steeds door passanten gewaarschuwd, dat Jimmy "crazy" was. Hassan van Hotel Mauritania waarschuwde me dat "ce type" zeeman was. Zelfs geheime politie in djellaba controleerde mijn paspoort en ondervroeg me waarom ik met hem praatte. De politiecontrole was groot in de maanden december en januari, omdat Koning Hassan in zijn paleis in Fes-Jedid woonde. De weg langs zijn paleis was afgesloten en over de koning werd alleen maar gefluisterd. Jimmy zat af en toe een nacht in de gevangenis. Ze namen zijn vingerafdrukken, maar hij vond het niet erg, want anders moest hij 1 DH. betalen voor Hotel Berber in het badhuis, waar hij ook wel eens sliep.

Zijn kleding veranderde iedere dag. Eerst liep hij in zijn ribfluwelen pak met een wit petje. Op een dag had iemand hem een witte djellaba gegeven, die hij elke dag verder uitscheurde zodat hij hem tenslotte als een sjaal om zijn hoofd wikkelde en om zijn nek droeg. Zijn hele bezit droeg hij in een plastic Bata-tasje. Zijn bezit bestond uit een dagboek met alleen maar een voorwoord en een bladzij met het woord KETAMA om mee te liften (hij wilde er werk zoeken) en een verzameling plastic yoghurtbekertjes, waarmee hij op de terrassen thee bietste.

باب ابي الجارود

Zodra hij weer wat geld bij elkaar had gebedeld, kocht hij voor 1,50 DH. een pakje kief en een pijpenkopje van 0.20 DH. De pijpensteel maakte hijzelf door een bladzij uit zijn dagboek op te rollen. Jimmy werd altijd omringd door kinderen, die hem erg grappig vonden. Ook Omar, de gek in de jurk was zijn vriend ("Shall I kiss him"). Toen het Jimmy verboden werd in Cremerie Boujeloud te zitten, zong hij luid voor de poort "and sympathy is what we need my

friend" en probeerde de deuren van Bab Boujeloud te sluiten. Als Jimmy dorst had wist hij met een truc een consumptie van andere cafébezoekers los te krijgen. Hij vertelde een anekdote over een hongerige Jood en Christen, die samen aten. De Christen wilde alles eten en stopte zijn hoed even in het eten en zei vervolgens: "Nu is het onrein, dat mag jij niet eten". Ondertussen goot Jimmy wat van mijn melk in de thee van Mohammed, die kwaad werd bij het zien van het koffiekleurig mengsel en soldaten te hulp riep, die in de poort lummelden. Jimmy had nu wel het onreine drankje voor zich alleen.

Jimmy bedelde en stal elke dag zijn kostje bij elkaar. Pinda's als de venter niet keek, servetten in restaurants, ringen en make-up in de souk en zelfs een radio. Toen hij probeerde een kip van het spit te graaien in Poulette Expresse dook de doofstomme bediende boven op hem. Soms stond Jimmy midden op straat zijn ogen op te maken met mascara. Of hij ging bij een bushalte op de grond zitten en verzamelde mensen om zich heen met zingen en verhalen vertellen. Na een uur ging hij met zijn hand rond en haalde 1 DH. op, waarmee hij naar een schoenpoetser liep en zijn schoenen liet poetsen.

Op Kerstnacht dronk ik met Hassan van Hotel Mauritania koffie in een café tegenover de Bab Boujeloud, kwam Jimmy binnen gewandeld. "Hugo", riep hij, "I'll make a joint for you". Jimmy stak er een kaarsje bij aan en hij begon de mensen in het café in het arabies toe te spreken. Hij vertelde hen dat we allebei kunstenaars waren. De mensen in het café waren Berbers en boeren met hun vrouwen, die op de bus van 2 uur 's nachts naar Marrakech wachtten. Ze keken doodstil toe. Ondertussen liet Jimmy mij een kaartje naar zijn zuster schrijven om te trouwen. Nog voordat de joint brandde stond Jimmy plotseling op en begon te dansen door het café. Het werd hoe langer hoe gekker. Hij gleed door het café heen en weer over de vloer en riep: "Hugo, look, I can skate".

Ik had medelijden met Jimmy. Hij was knettergek. Hij wilde terug naar zijn ouders in Safi. Toen hij weer eens door de politie werd opgepakt gaven ze hem een busticket naar Casablanca. Dat was de enige manier om Jimmy uit Boujeloud weg te krijgen.

PERFORMANCE ★

JAMEL
in
MOULAY
YACOUB

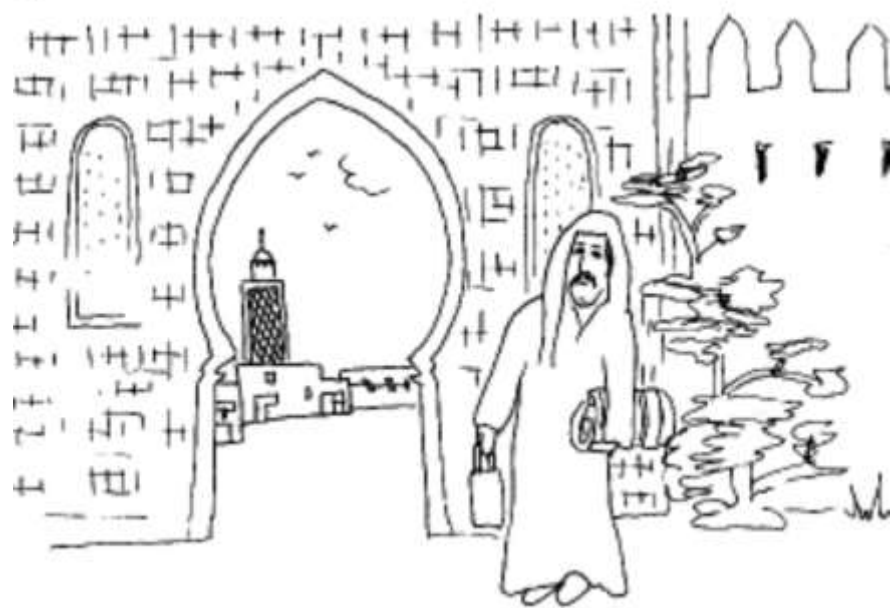
JAMEL ZEKI : "Please draw my hair longer!"
LET'S MAKE UP & BE FRIENDLY

First of all, I let you my address
 No ^{number} sixty one, Belle-Vue Street isn't in Fes,
 Bel in BIADA, in Safi among sardines,
 You can write to your friend who will ~~pass~~ address
 you in his ~~(friend's)~~ kind turn and send you a mess
 of wishes with gifts and projects about ~~part~~ ^{to} or ~~hardness~~
 Travells to India, Danmark, Greece and Tunis

مَرَحَباً وَكَيْفَ وَوَيْلٌ لِمَنْ
 يَبْكُ فِي دُنْيَا كَيْفَ كَيْفَ وَكَيْفَ

mohammed morabet

Mohammed Morabet

Mohammed is geboren in 1950 in Fes. Hij is pas getrouwd en werkt sinds 10 maanden in de Cremerie Boujeloud als kelner. Hij verdient daar 13 DH. per dag. Vroeger werkte hij in een patisserie.

Ik vroeg me af, wie 's avonds de kleine zijdeuren van de Bab Boujeloud sloot. Er slapen 's nachts bedelaars in. Na drie maanden kwam ik er achter, dat het Mohammed Morabet was, die ze sloot.. Daarom een interview met hem, hoewel hij nauwelijks Frans spreekt.

--A quelle heure tu ferme les portes du Bab Boujeloud ?

* 5 heure, 6 heure.

--On peut fermer les portes ?

* Le soleil, il est froid.

--Pourquoi tu ferme les portes ?

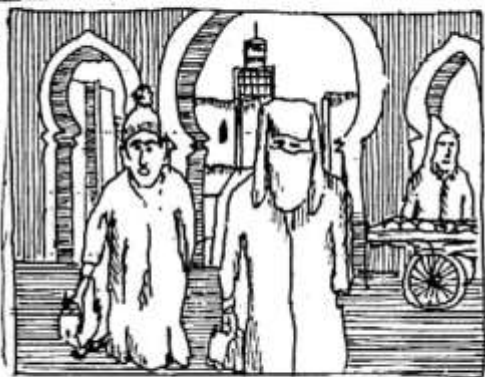
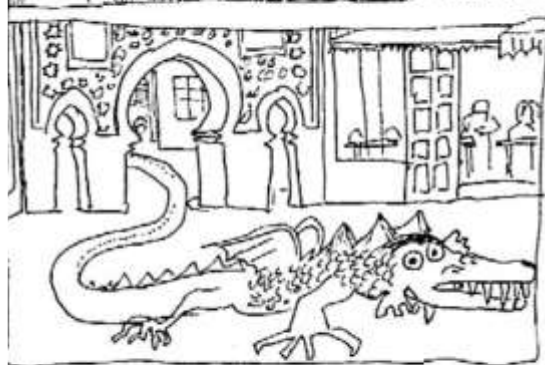
* Il fait froid.

--Tu ne ferme jamais la grande porte ?

* ????

--A quelle heure tu ouvre les portes ?

* 6 heure dans le matin.

Mohammed, Le Legionnaire

Mohammed heeft altijd een militaire jas aan en rijdt soms te paard Bab Boujeloud binnen. Mohammed is geboren in 1950 en van beroep "apprenti ménuisier carrosserie". Hij heeft 3 jaar in Frankrijk (Toulouse, Paris) gewerkt. Toen hij ontslagen werd keerde

hij terug, omdat hij moeilijkheden met Algerijnen had. Zijn vader is gestorven en zijn broer woont in Nederland. In Fes heeft hij af en toe 's nachts werk. Overdag hing hij altijd rond bij theehuis Fli Fla.

Toen ik een kamer te huur zocht, (Benkirane wist een kamer, maar wilde me er niet heen brengen: "Moi, je ne suis pas guide") vertelde Mohammed me, dat zijn broer Cherif een kamer had voor 100 DH. per maand. 's Nachts gingen we erheen, maar toen bleek hij de sleutel vergeten te zijn. De volgende dag ging ik er alleen naar toe en trof ik zijn broer thuis. Het was een driehoekige kamer met een deur met 5 sloten. Er stond een bed en een butagasstel. Er was geen elektriciteit of water. De broer van Mohammed lag om 11 uur nog in bed, toen ik aanklopte, maar hij stond direkt op en maakte duidelijk water te gaan halen. Ik wachtte een uur en ondertussen ontving ik twee van zijn vrienden. Ze spraken alleen arabies. Toen de broer van Cherif met water terug kwam, kregen ze ruzie om wat ze met mij moesten doen. Ik nam vriendelijk afscheid.

's Avonds trof ik Cherif weer op de kamer. Hij lag in het bed en zei "malade" te zijn. In de kamer was het stikdonker, nergens kaarsen. Ik zei dat ik maar weer ging. Later hoorde ik van Mohammed dat het zijn broer helemaal niet was. Hij noemde hem zijn broer, omdat ze samen de Groene Mars hadden gelopen.

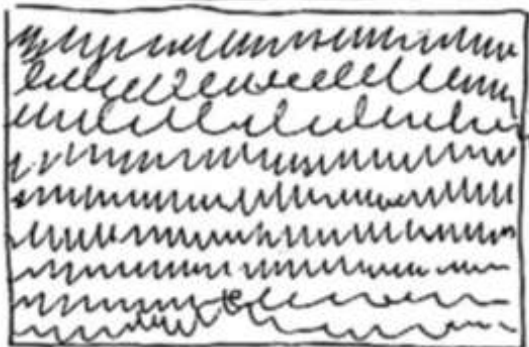
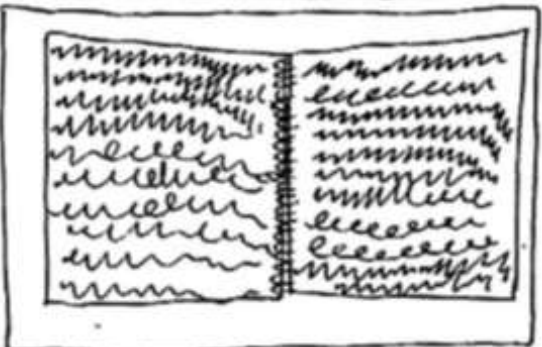
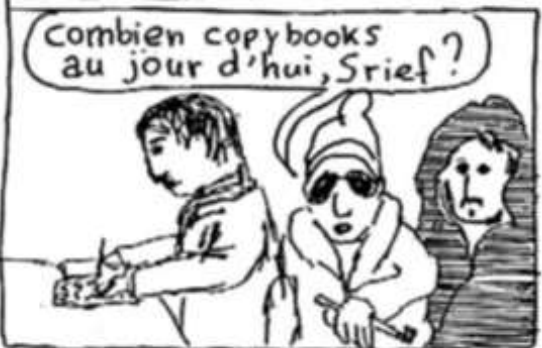

Cherif

Cherif, de "broer van Mohammed" is 32 jaar en heeft in een fabriek gewerkt. Hij is ongetrouwd en werkeloos. De ene dag ging Cherif in een nylon vissersjas met een bril op zijn ongeschoren gezicht en de andere dag droeg hij een net zwart pak met een stropdas en overhemd. Na de mislukte poging een kamer bij hem te huren zag ik Cherif de volgende dag in een hoekje van Cremerie Boujeloud met drie copybooks. Hij was die in navolging van mij aan het beschrijven, maar dan met zigzaglijnen. Hij commandeerde een jongetje nog meer copybooks en een nieuwe pen te kopen, "Combien Cherif ?", vroeg ik, "27" zei hij. "C'est bien", zei ik. Tijdens het vullen van zijn copybooks sprak hij vaak luid in het Arabies de andere cafébezoekers toe. Niemand kon het vertalen. Het is een feit, de Happening Boujeloud werkt inspirerend; allemaal idioten liepen met aantekenboekjes rond.

Cherif vulde zijn copybooks met zig-zag-lijnen. Soms van links naar rechts, soms omgedraaid en soms vulde hij eerst alle bovenste regels om zo per regel alle bladzijden door te werken. Op de 27e februari werd Cherif met zijn copybooks opgepakt door de politie, omdat hij ronschreeuwde, dat alle Marokkanen met de koning erbij op de pot konden. Hij werd doorgestuurd naar een Hospitaal. Hij was met zijn 100e kopieboek bezig.

Handwritten scribbles in blue ink on lined paper, consisting of approximately 15 horizontal lines of irregular, wavy patterns.

Handwritten signature or initials in blue ink, located in the bottom right corner of the page.

Mohammed Filou, Le Japonnais

Mohammed Filou is 18 jaar en ziet eruit als een slungelige imbeciel. Hij is een mix van een Marokkaanse moeder en een Japanse vader. Hij werkt het hardst van alle gidsen. Hij woont bij zijn moeder in Fes-Jedid. Hij is succesvol gids, omdat hij nogal lang is en imbecielig goedig uit zijn ogen kijkt, waardoor iedereen hem aardig vindt. Als een aap baant hij zich een weg door de menigte en eet continu zonnepitten. Hij spreekt niet zo goed Engels en kan niet lezen. Wel verzamelt hij boeken voor zijn boekenkast. Mohammed gaat gekleed in een dik wollen vest met een gele oliejas en plastic laarzen of in een oude grijze djellaba.

"If you see other tourist go to Fez, tell them, me Mohammed good guide. Me no problem, no provision. Me not Moroccan, fuck Moroccans, me Japan. Always good price."

Op een dag kwam Mohammed naar me toe in een café en gaf me nootjes en een schelp aan een ketting. "Present for you. What you wanna drink?", vroeg hij. Nadat hij een café au lait voor me had besteld, haalde hij ansichtkaarten te voorschijn en vroeg me welke hij naar Engeland zou sturen. Ik moest voor hem schrijven. Wat moet ik schrijven, vroeg ik.

"Write hallo, hallo, how are you." En wat nog meer? "Hallo, hallo, you want carpet? You have my picture? Next time must always come to Mohammed."

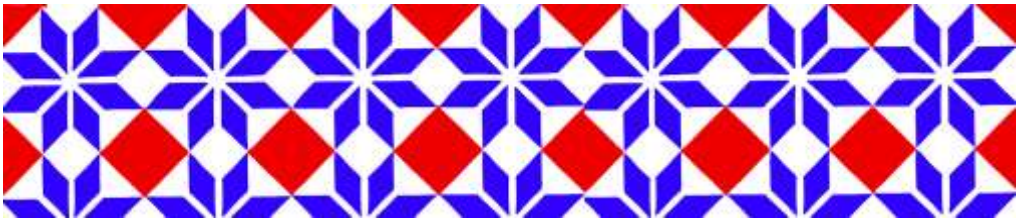
Met deze correspondentie had hij succes. Twee weken later ontving hij een brief uit Japan, waarbij 200 DH. was ingesloten.

Moulay Idriss

Moulay Idriss, genoemd naar de stichter van Fes, is een van de grootste dealers van Boujeloud. Hij is 21 jaar en lijkt veel op Jimi Hendriks, maar dan met zilveren voortanden. Hij kan fantastisch bongo spelen. Moulay importeert al jaren hasjies uit Ketama. Ik kende hem van het theehuis van zijn broer Fli-Fla in Boujeloud, inmiddels opgedoekt.

Ik vroeg naar Moulay, maar over hem werd heel geheimzinnig gedaan. 's Avonds kwam iemand naar mijn hotel, die zei, dat als ik Moulay wilde spreken, ik direkt mee moest komen. Ik werd naar een met veel mozaïek betegelde huis gebracht midden in de medina. Ik trof er 2 Italianen aan, die in een hevige discussie verwickeld waren en zich niet voorstelden. Een van hun was een meisje gekleed in traditionele Berberkieren en behangen met sieraden. Ik werd door Moulay's gidsen uitgenodigd met viltstiften een grote tekening te maken. De muren hingen vol met tekeningen van vorige bezoekers. Ik heb er de hele nacht gezeten zonder Moulay te spreken, terwijl ik voortdurend voorzien werd van joints, thee en koekjes.

Moulay kwam af en toe met flitsen binnen en was kennelijk ergens mee bezig. Ik liet me door een gids terug brengen. Moulay mijdt toeristen en komt alleen heel vluchtig in Boujeloud, nooit op de terrassen en altijd met een zonnebril

Driss Atifi

Geboren in Fes 1953. Beroep: Graisseur

Adres: Bloc 19 Rue 29 Maison N016, Habitat de Dharg Lakhmis, Fes, Maroc. Lengte:1-55- Ogen: marron. Speciale kenmerken: geen.

Driss is voor de tweede keer getrouwd. Zijn eerste vrouw is nu hoer in Oujda. Hij heeft aan haar een zontje overgehouden, die vol met streken zit ("comme sa mere). Driss was tot voor kort werkzaam als oliesmeerder op Place Boujeloud bij de busdienst naar Casa, Marrakech en Tetuan. Hij is voor 6 maanden aan de kant gezet. Nu verdient hij zijn brood met "hustle": Hij koopt de laatste bustickets van de bus naar Casablanca op en verkoopt ze 5 DH. duurder. Er gaan 7 bussen per dag naar Casa, die bijna altijd vol zijn en Driss verdient met deze speculaties 20 tot 30 DH, per dag.

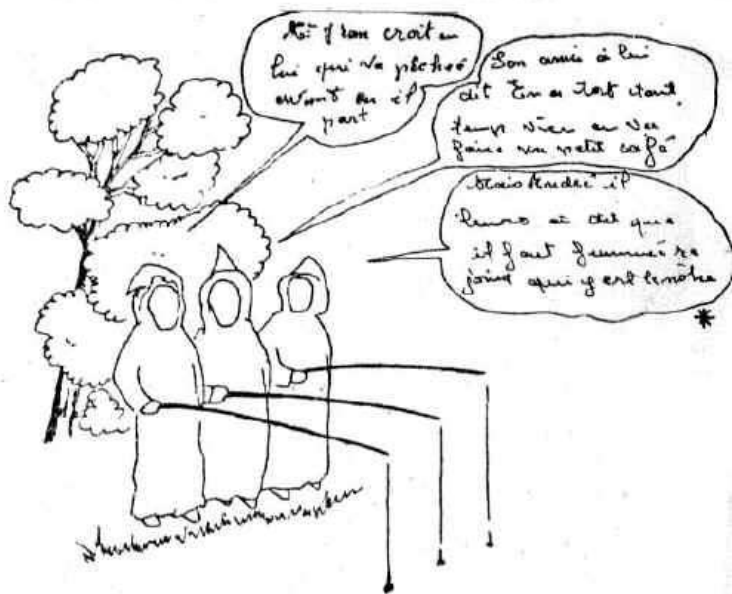
Ik leerde Driss kennen via Andro, een Australier, die na een lange wereldreis zonder geld in Marokko arriveerde. Driss nam hem in huis en Andro dealde een tijdje hasj tot hij met behulp van Driss een aanstelling als leraar Engels kreeg voor 2 weken in het American Language Centre in Fes. Andro had de toneelacademie doorlopen en was erg geïnteresseerd in mijn concept van Bab Boujeloud als Happening. Driss zag wel wat in mijn tekeningen en via veel omhaal vroeg hij me geheimzinnig of ik een stempel in zijn paspoort kon tekenen. Hij had die dag 40 DH. verdiend en nodigde me uit tot het eten van konijn in zijn huis. Het levende konijn mocht ik zelf aan zijn poten naar zijn huis dragen. Na de maaltijd haalde Driss onder zijn matras vandaan een blauw paspoort met gouden Engelse, Arabies, Russische en Japanse opdruk: passeporte. Het was uitgegeven door een Zwitserse maatschappij, die zich World Government noemde. Driss had 200 DH. naar Zwitserland gestuurd en ontving daarvoor een Certificate of World Citizen en het mooie paspoort "issued at Basel CH. 24-5-1976, World Service Authority" met in het wapen "Freedom, Peace, Abundance". Hij was ermee naar Ceuta gegaan, maar toen hij aan de Marokkaanse grens stond zeiden ze hem wijzend op zijn paspoort:

"C'est pour les enfants".

Zo goed als het ging vervalste ik enige stempels in het valse paspoort, nadat Andro en ik hem tevergeefs hadden geprobeerd te overtuigen, dat hij gewoon door bandieten was beetgenomen. Driss was koppig "Je connais, je connais", zei hij, maar het wilde niet tot hem doordringen. Driss sprak weinig Frans en kon Andro in zijn gebroken Frans beter verstaan dan mij in wat vloeiender Frans.

MOP MET TEKST VAN BENKIRANE

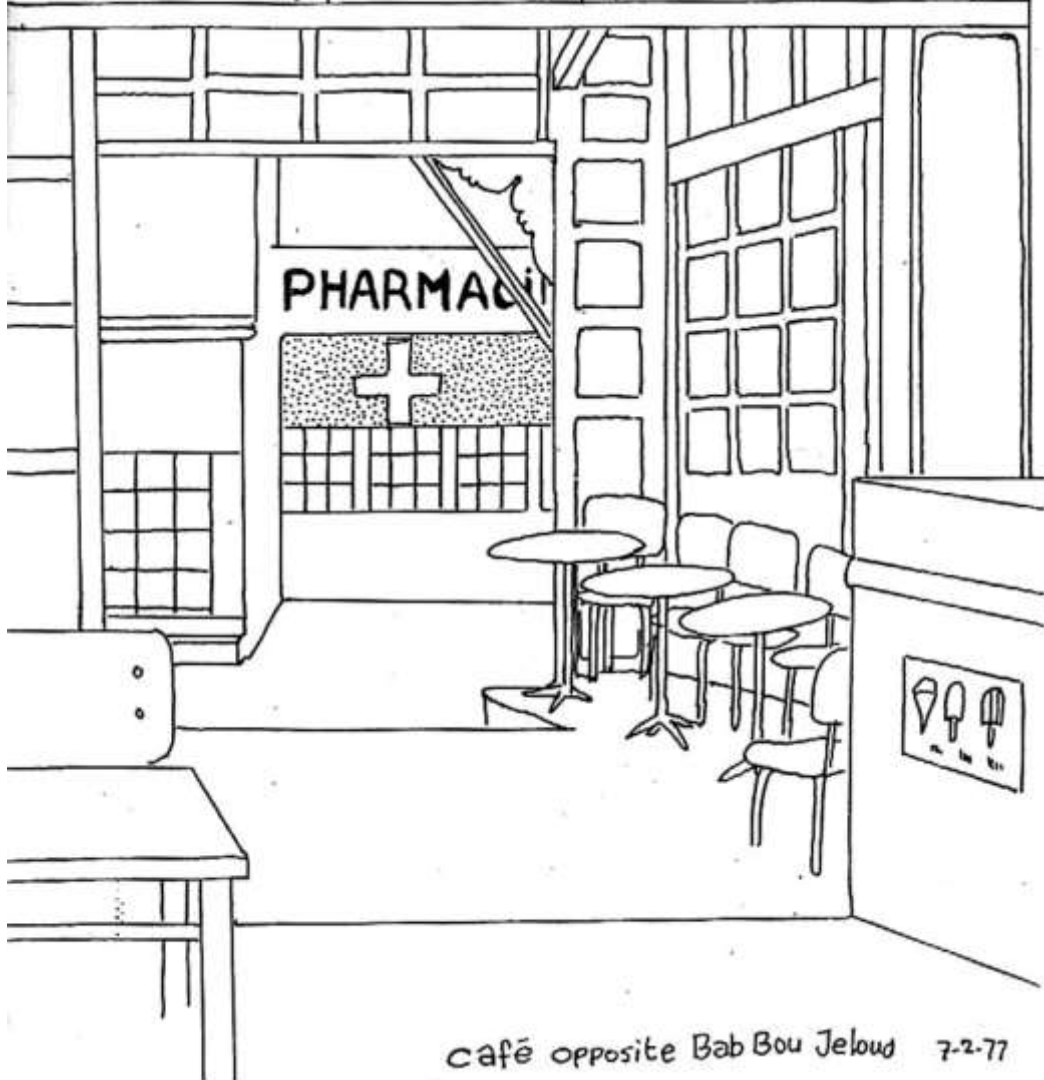
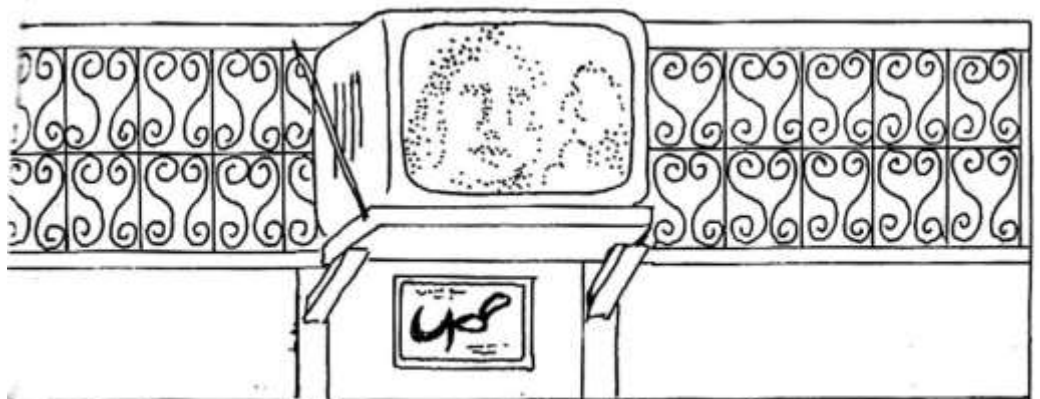
*Maar André heeft hun gezegd, dat we deze joint moeten roken, die de onze is.

In januari kreeg Andro een vaste aanstelling als leraar in Rabat. Hij liet zijn vrouw uit Parijs over komen en verdient nu 1000 DH. per maand plus een assistent. Nadat Andro vertrokken was nodigde Driss mij steeds uit bij hem te komen wonen. Hij noemde me een dwaas, omdat ik elke nacht 8 DH. voor een hotelkamer betaalde. Nadat ik het zoeken naar een kamer met kookgelegenheid had opgegeven nam ik zijn aanbod aan. Driss woonde in de Habitat, het door de regering gebouwde 40 Fes gelegen op een heuvel boven de Merinieden graven, waar 1800 werkeloze gezinnen een huis huren voor 12 DH. per maand. Zijn huis bestond uit 1 kamer voor de familie, 1 kamer voor het jonge echtpaar en, 1 openluchtkamer met plee en kraan. Geen elektriciteit. De familie bestond uit: Opa, Oma, het echtpaar Driss en Halima, de zuster van Driss en het zontje Mohammed. Oma was een mopperpot met gevoel voor humor. Opa een goeiege vogel, die nog steeds als zadelmaker werkzaam was. Hij trok een jas aan die meer gat dan jas was. Mohammed's kop was kaal geschoren tegen luizen. Halima had twee gouden voortanden en de zuster was nog ongetrouwd. De vrouwen kwamen amper het huis uit en lagen als het koud was de meeste tijd van de dag in bed. Ze verdeden hun tijd met thee maken en drinken, brood maken en eten. Drie kilo couscous maken en als ontbijt, lunch en diner eten. Als ze tijd over hadden weefden ze hele mooie tapijten. Waarom ze de jas van Opa en de bedden (smalle matrassen op banken), waar het kapok uitpulkte niet repareerden heb ik niet kunnen begrijpen. Een vreemde laksheid, die bij armoede schijnt te horen.

Nadat ik Driss voor de zoveelste keer had uitgelegd, dat hij met het paspoort van de World Government geld verloren had aan Zwitserse oplichters, besloot hij het te verbranden. Midden in de echtelijke kamer gingen de papieren in vlammen op. Slechts een stukje van de identiteitskaart met zijn nummers adres bewaarde hij. "C'est bien ?", vroeg hij me. Ik knikte het was het beste.

café opposite Bab Bou Jeloud 7-2-77

Twee dagen later vroeg hij me een brief naar Zwitserland te schrijven met de mededeling, dat bij een explosie zijn paspoort verloren was gegaan en dat hij in het ziekenhuis lag en omdat hij binnenkort naar Frankrijk zou vertrekken verzocht hij met spoed om een nieuw paspoort. Driss had namelijk een politieagent gevonden, die voor 150 DH. een echte stempel voor hem kon versieren.

Ik wilde gauw al weer weg bij Driss, omdat de regels van de gastvrijheid me teveel beperkte. Ik moest 's avonds 9 uur thuis zijn en het was een rot eind lopen. De kortste weg naar zijn huis was een pad dat zichzelf gevormd had over de Meriniede graven langs een diep ravijn, waar beneden mensen woonden, die tijdens feestdagen als gekken op bongo's zaten te roffelen. Uit het pad waren hier en daar stukken weggeslagen door de regen en als ik 's avonds terugliep was het echt levensgevaarlijk. De bewoners van de Habitat zelf liepen daar dan ook allemaal met olielampen.

Op de laatste avond bij Driss zat ik tot 8 uur in de Cremerie Boujeloud met toeristen te praten. Het regende hard en het was erg donker. Stoned en met tegenzin nam ik afscheid en liep met een muts diep over mijn hoofd getrokken door de Bab Mahrouk de stadswallen uit. De wegen waren in rivieren veranderd. Totaal doorweekt telde ik Bloc 1, Rue 2, Maison 16 af. De familie lag al in bed. Dries werkte, die liep 's nachts met bustickets te leuren. Halima maakte wat te eten voor me. Opa, Oma en Mohammedje lagen toe te luisteren. "Fumer beaucoup, manger beaucoup" was het devies van Halima. De soep van die ochtend lag nog zwaar op mijn maag. Tot mijn schrik kreeg ik het weer opgediend. Een vreemde bonensoep met olijfolie en brood. Halima wachtte tot ik gegeten had en ze zich op haar kamer kon terugtrekken. Ik had honger en viel aan op het brood, dat ik een beetje in de soep dipte

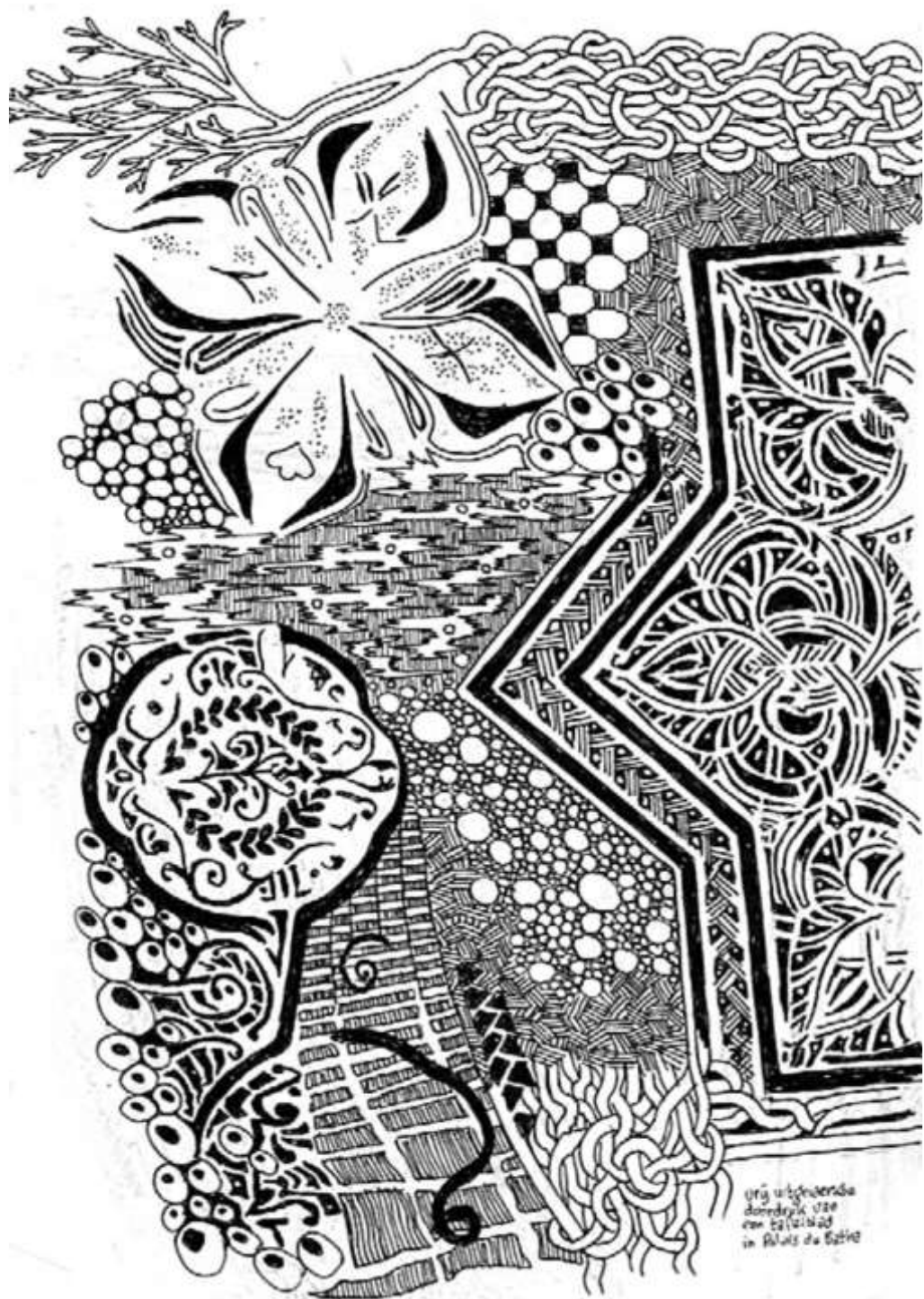
Nee, zei Halima, je moet de hele soep nemen en ze giehelde met haar schoonmoeder. Ik at nog even door. Zo, dit wordt mijn laatste hapje dacht ik. Toen vond ik een stuk haarbal in mijn eten. Met afgrijzen legde ik het opzij. Halima lachte naar haar schoonmoeder "zrba gops", een haar in het brood. Ja, dat kan gebeuren, maar ik zal me niet laten kennen, dacht ik en nog even verder eten. De familie moet, niet denken, dat ik om een haartje niet verder eet. Toen knarste er iets tussen mijn kiezen. Mijn vulling? Ik kreeg braakneigingen en legde de gekauwde broodbal op tafel. "Safie !" zei ik, genoeg.

Die nacht zinde ik op een manier om te bewegen zonder de familie te beledigen. Toen ik ontwaakte lag Driss net te pitten. Ik zei tegen Halima, dat ik een kamer gevonden had in La Ville Nouvelle en ik nam een hotel in de medina.

Toen ik een week later een Franse arts in Azrou bezocht wist ik waarom mijn maag brandde: "Merde, c'est hepatitis virale", riep de jonge arts uit. Zijn jas zat vol met vol met stempels. Geelzucht, een ontstoken lever. Ik kocht direkt een zonnebril en probeerde me met een dieet van bananen op de been te houden.

KASBAH EMWAR GEZIEEN VANAF HET MERINIDEKERKHOF, DE BAB MAHROUK AAN DE BUITENKANT

orig. utwór
dostępn. 020
na biał. w
in. Pol. de. 020

Wilto Bouterse

Dutch dealer

Beroep: Koopman. Leeftijd: 28 jaar. Postbus 10071, Amsterdam

Wilto verbleef beroepshalve 2 1/2 maand met vrouw en kind in en rond Fes.

--Wanneer ben je Boujeloud binnengewandeld?

* Twee maanden geleden. We kwamen met zo'n bussie an. Die reed er 10 uur over vanuit Tanger, omdat we 3 x motorpech hadden en 1 keer hadden vastgezet in de modder op een B-weg. We mochten niet op de nieuwe weg rijden. We zijn meteen met die chauffeur mee naar Hotel Kaskade gegaan. De kaartjesverkoper, hè?

--Geen problemen met gidsen?

* Nee, ik bemoei me helemaal niet met die mensen. Alleen later met Charley Brown. Na 2 dagen ben ik meteen naar Moulay Yacoub gegaan en had ik Charley Brown meegenomen. Zo van "kom jij maar effe mee" en toen zag ik wel dat er genoeg kamers waren en toen heb ik meteen de volgende dag vrouw, kind, hebben en houwe in een taxi geladen en ben er naar toe gereden. Kan je geen steno schrijven, want ik kan heel snel lullen, hoor.

--Charley Brown is mee teruggekomen naar Fes?

* Charley Brown is dezelfde dag nog teruggegaan en de volgende dag ben ik met mijn vrouw en kind naar Moulay Yacoub gegaan dus.

Hein Ultée

Leeftijd: 24. Brillsterkte: -3 en -4, met cilinder.

Klikspanweg 57, Leiden, Holland. Studeert geschiedenis voor het 5e jaar in Leiden.

--Is je achternaam Frans?

*Oorspronkelijk wel. Een gevluchte Hugenoot, hoewel we nu weer katholiek zijn.

--Waarom kreeg je het in je hoofd geschoteld naar Marokkoland te gaan?

*Om kerstmis te ontvluchten en de quasi-gezellige familiefeesten in december.

-Waarom niet dichterbij huis?

*Om kerstmis te ontvluchten moest ik wel naar een niet-christelijk land gaan.

Hoewel ook hier wel kerstvakanties zijn enzo .En nieuwjaar niet te vergeten.

--Nu 3-1-1977, mijn verjaardag, vind ik je tegenover me in een bruin café in de nieuwe stad. Ben je in je opzet geslaagd?

* Volgens mijn calculaties....eh, mijn pocketcalculator had iets anders uitgerekend. Ik heb een beetje te weinig geld bij me. Maar nu ben ik tenminste geïntroduceerd in het Marokkaanse leven en dat is belangrijker dan veel gezien hebben .Ik was eigenlijk een beetje bang van de Marokkanen.

--Vertel me wat er gebeurde toen je Bab Boujeloud binnenwandelde; toen je aankwam met de bus van Tetuan?

*Volkomen chaotische gebeurtenis. Niet te overzien gewoon. Door een gidsje zonder veel enthousiasme meegetroond naar Hotel Mauritania en ik wist helemaal niet waar ik aan toe was. Ik was met twee erg huiselijke Canadezen,

--Daar nam je een kamer mee?

*Ja, voor 24 DH, dus 8 DH ieder. Het was beter dat we samen een kamer namen hoorde ik achteraf, want één van de jongens, die ook in Hotel Mauritania was (een vriendje van de gids), die had de pest aan Nederlanders waarschijnlijk door mijn nogal argwanend gedrag. Hij zei dat zijn broer in Nederland gedood was. Ik hoorde dat hij me van die Canadezen had willen scheiden.

-Waarom?

'Waarschijnlijk, omdat hij me wel te pakken wilde nemen op een of andere manier ofzo, onzeker als ik daar stond in die volstrekt andere exotische Marokkaanse wereld.

--Heb je nog last gehad?

*Ja, met Said. Toen ik uit de bus kwam, begon hij meteen te vragen naar onze nationaliteit. Ik had me voorgenomen er niet teveel op in te gaan. Oorspronkelijk waren we van plan naar de jeugdherberg te gaan in de nieuwe stad, maar die jongens bleven maar aanhouden en vragen stellen en zeggen, dat het goed was in Boujeloud en wel iets wisten, maar we wilden voor geen goud de medina in. Terwijl we stonden te wachten tot onze rugzakken eindelijk van het dak van de bus af waren (alle rugzakken waren onderweg opengemaakt door de politie).

Toen kwam er een Amerikaans nogal 'would-be'-stel voorbij gehuld in djellaba aan wie we besloten te vragen of ze iets wisten en ze raadden ons Hotel Mauritania aan voor 12 DH. Maar dat bleek dus duurder te zijn. De gidsen liepen met ons mee het hotel in en die zijn net zo lang gebleven tot we een kamer hadden genomen en zo zaten we aan die gidsjes vast, waarvan ik me van één alleen zijn ontzettend slechte gebit zal herinneren uiteindelijk.

--Maar dat was niet Said?

* Ja, dat was Said.

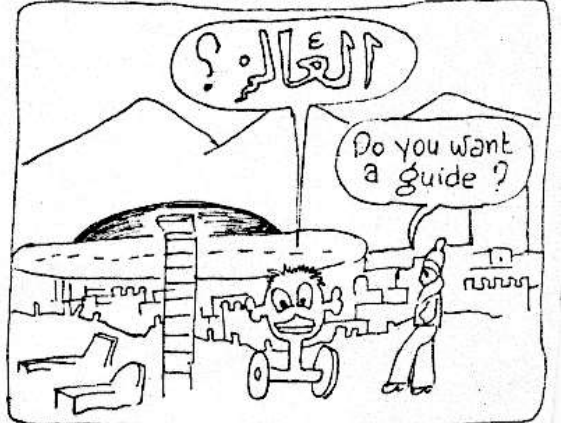
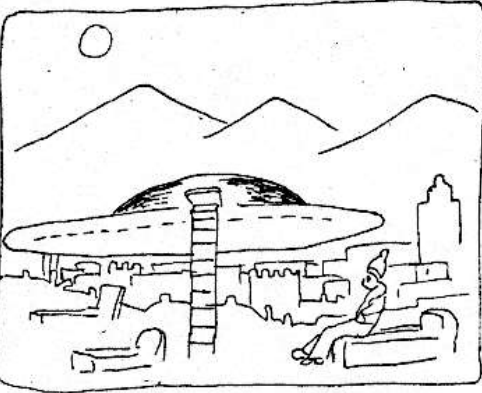
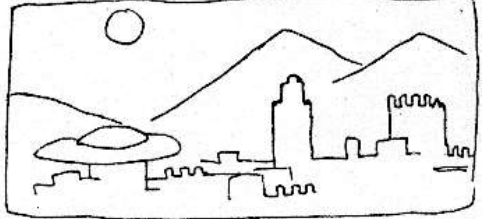
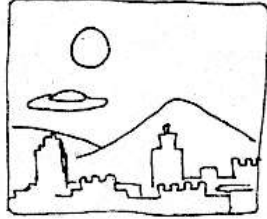
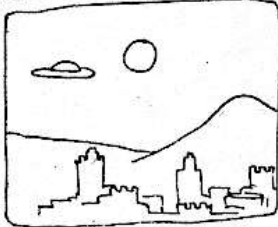
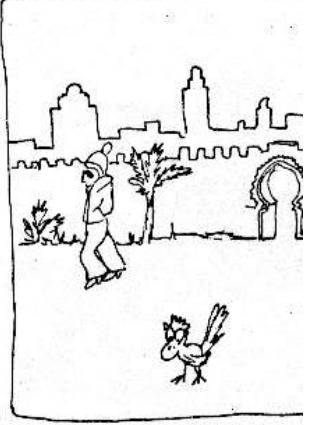
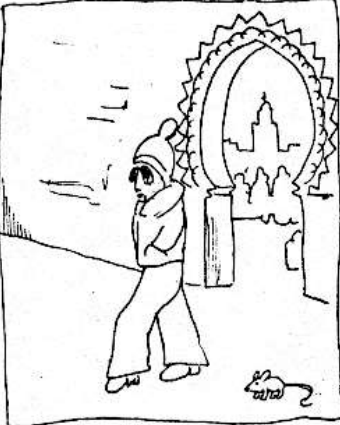
--Die heeft toch niet zo'n slecht gebit?

*Zijn tanden zitten er nog wel, alleen zijn tandvlees is heel hoog opgetrokken en het glazuur is helemaal blauw.

--Wanneer ontmoette je hem weer?

*De volgende dag toen stond hij alweer te wachten. Toen heeft hij ons de medina ingeleid. Hij heeft ons best veel laten zien, zoals een weverij en een tapijtpaleis, waar voortdurend 'prachtig' werd gezegd. En tenslotte naar wat van die koperwinkeltjes. Maar de opzet van het geheel, bleek te zijn, dat we dingen kochten, zodat Said een soort commissie zou krijgen, hoewel we de vorige dag al aangeboden hadden hem iets te geven, maar toen zei hij, dat komt later wel. Maar later werd hij ontzettend kwaad, omdat hij zijn commissie was misgelopen en vroeg hij van ieder 71/2 DH, en daar was niet onderuit te komen. Wat we nogal snel deden, omdat hij er best fiks getraind uit zag, een nogal flinke body en wat van die vriendjes. Kortom dat was het eind van de vriendelijke verstandhouding met Said, behalve dan dat hij, toen ik even later voor Hotel Mauritania stond te wachten op de Canadezen, die naar de plee waren gegaan, mij aan mijn mouw trok en vertelde dat er een andere Nederlander op het terrasje zat. Aan wie hij mij voorstelde en die zei, dat hij al een tijdje in Fes zat. De rest is bekend.

Thomas Daldrop

5000 Kolln-51, Wolfgang Müllerstr. 16, Deutschland.

--Wie bist du angekommen in Fes?

* Wir sind angekommen in Fes-Jedid mit dem Autobus von Meknes, bischen im Stadt herumgelaufen und alles war sehr fremd und wir hatten al uns Gepack und so.

Dann hatten wir oben mal gefragt nach ein Hotel und ein Junge ist mit uns mitgekommen. Er war 25.

--Er hat euch zum Medina gebrachtet?

* Wir sind hier (Boujeloud) angekommeno. Er meinte wir können bei ihm schlafen, aber wir wollten auf uns eigen sein. Er war nicht so sympatisch, dann ist er mit uns gekommen. Er hatte Freunden im Hotel, sagte er. Das konnte so sein.

--Welches Hotel?

* Hotel Mauritania

--Dann hatten wir uberlegt und da waren noch andere Kinderen herum und die hatten ein Streitt. Sie wollten ein billiger Zimmer suchen. Nachste morgen haben wir uns erst mal ein Tag damit beschafftigt mit die ganze Führer rund zu kommen. Jeder wollte uns rundschauen und verkaufen. Wir sind Geschäfte eingegangen mit eine Junge unter den Slogan "Keine Toeristenpreise-nur Preise für Freunden.

--Und etwas gekauft?

* Nichts. Wir haben kein Geld.

--Und dann?

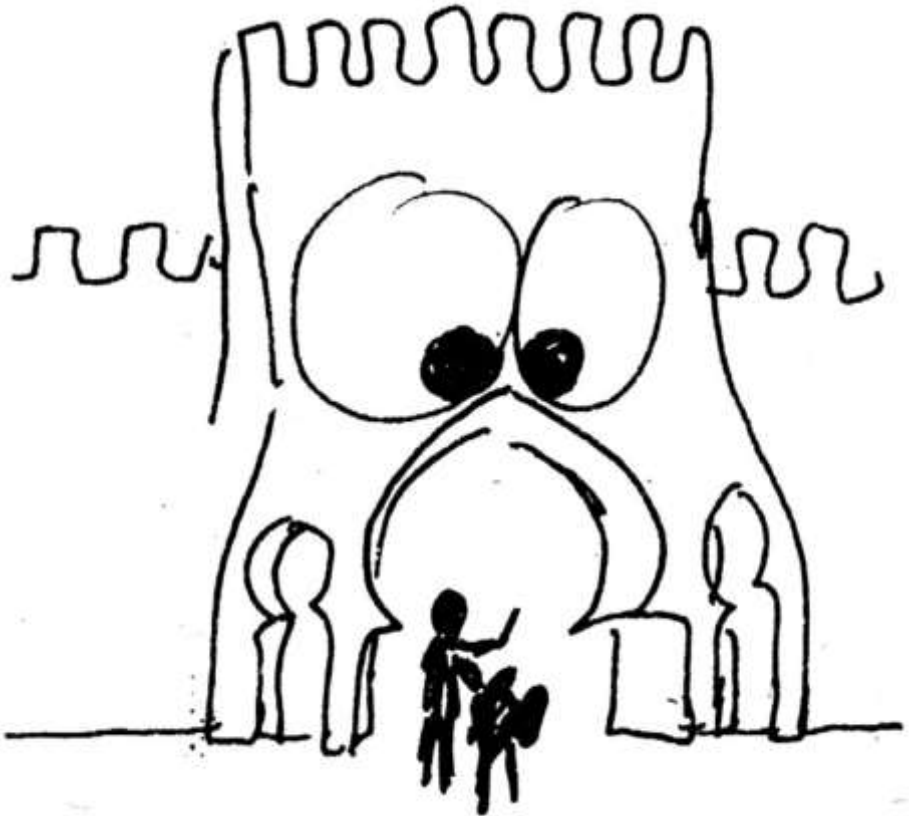
* Den Jungen habe ich 2 DH. gegeben und etwas Dope, aber sehr schlechtes.

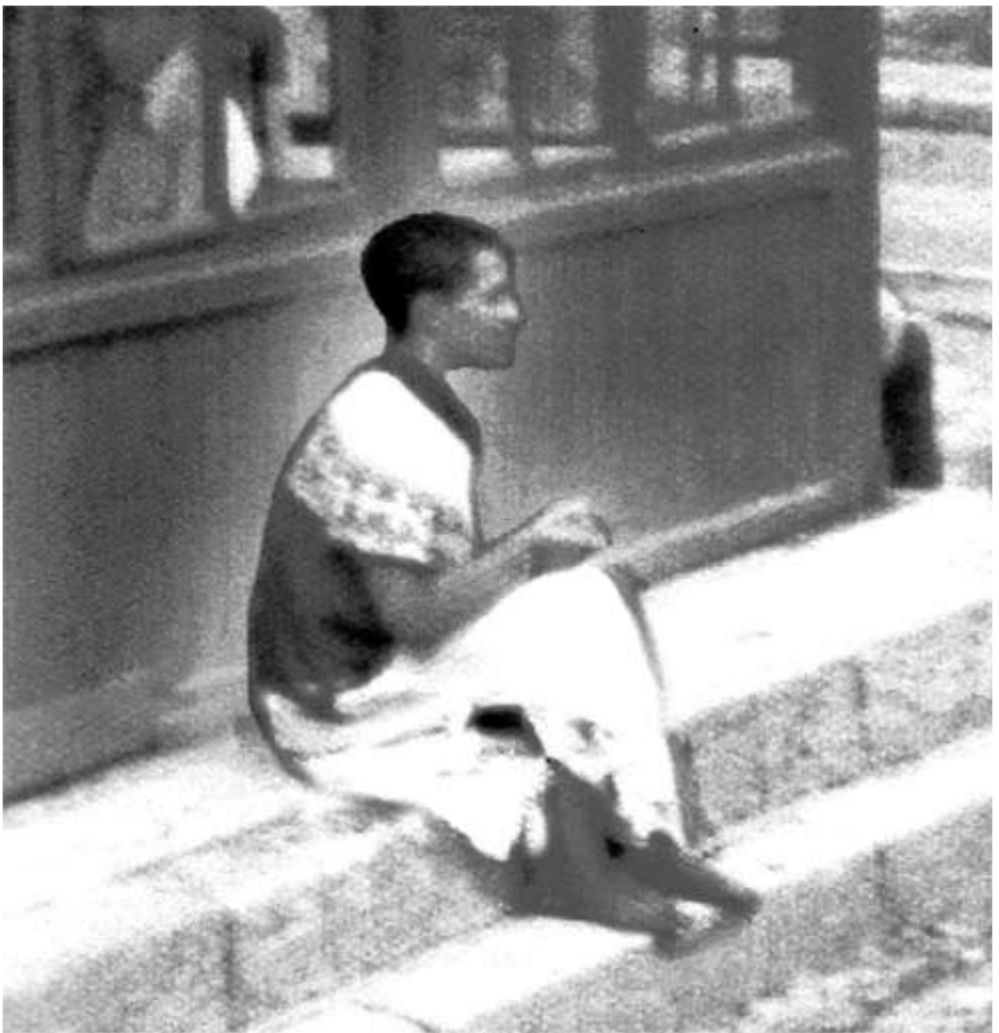
--Was ist die schlechte Erfahrung?

* Mit den Dope hatte er, der Junge, gedroht zum Polizei zu gehen.

--Was denkst du von Marokko?

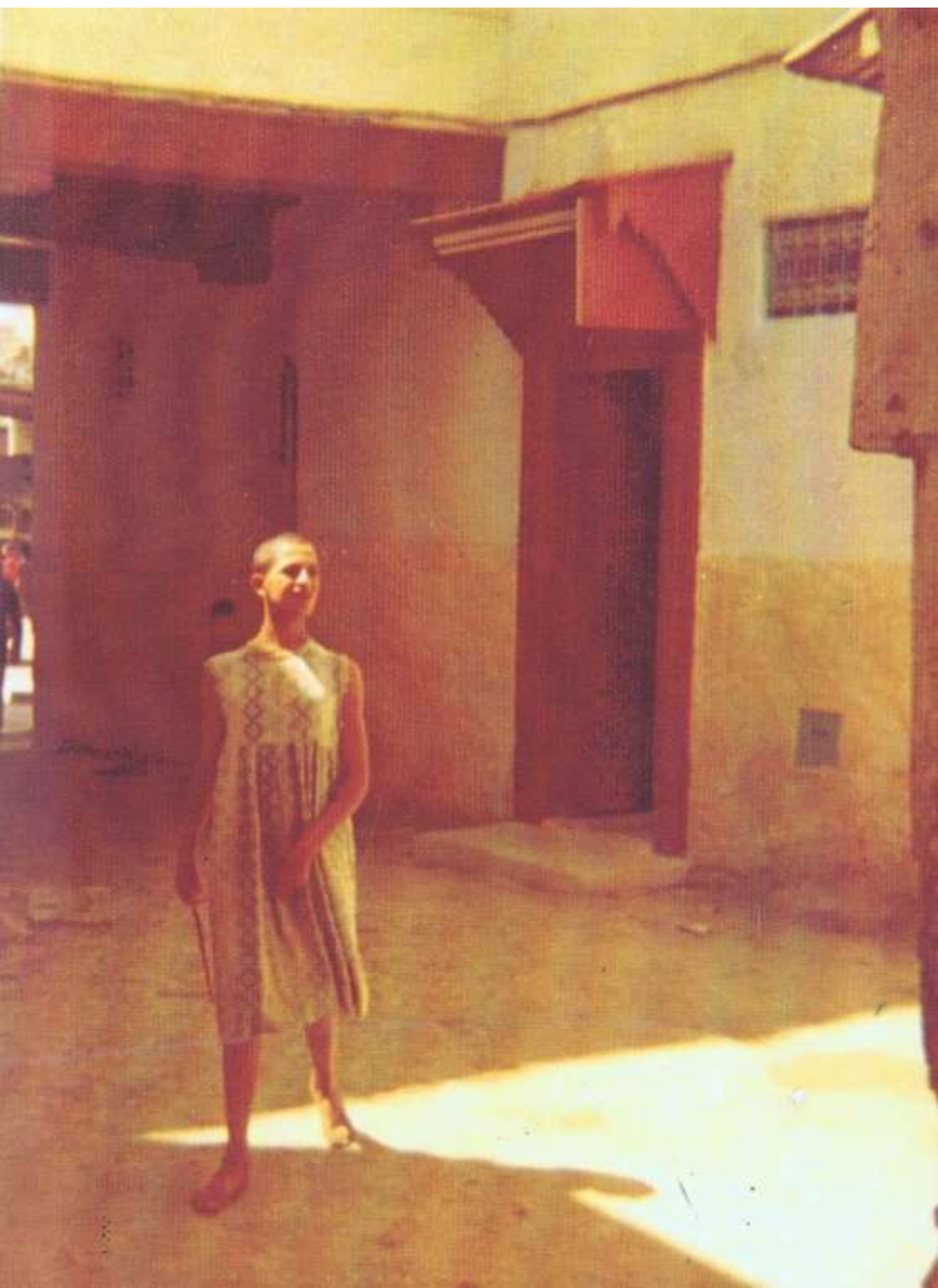
* Man brauchst viel Zeit. Am Anfang ist es ein bisschen schwierig. Und die Stadte, der man herein kommt, so wie Tetuan, da muss man immer viele Leute sprechen.

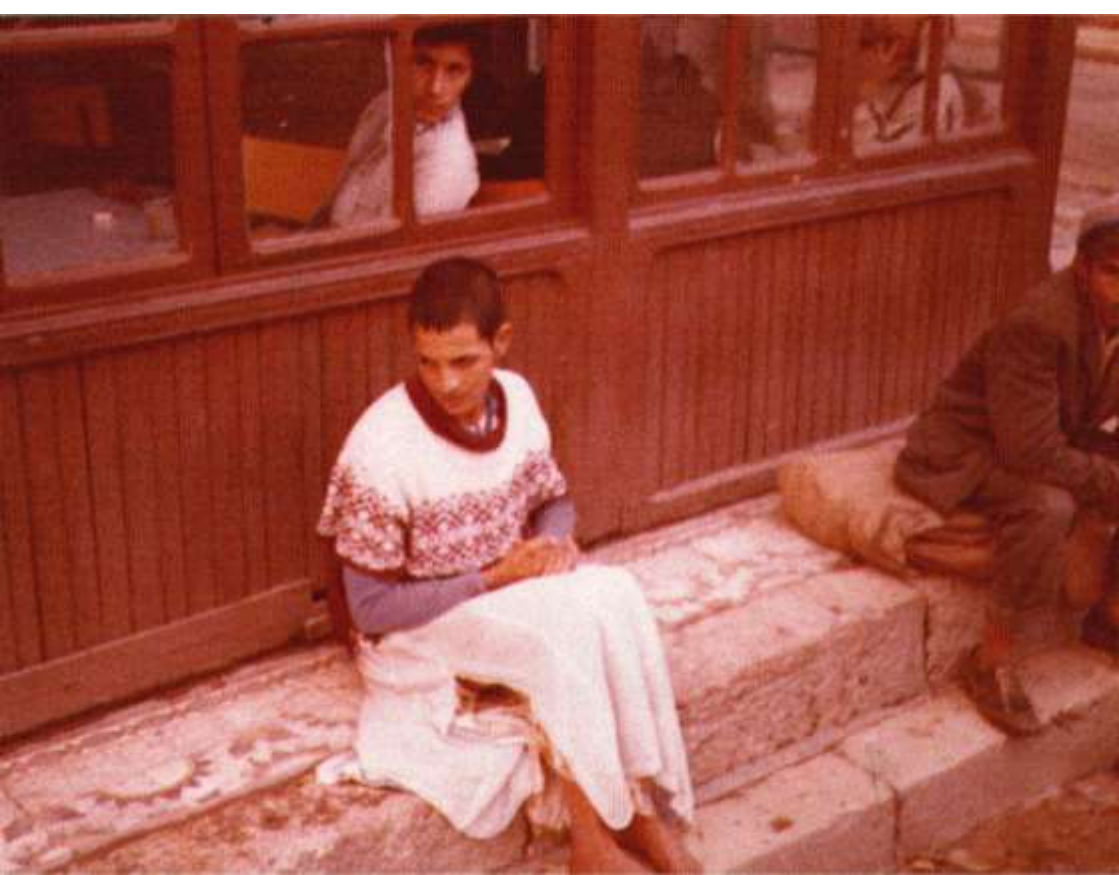

Omar, de gek

Een jongen in een jurk met een kaal hoofd die klanken uitstoot met schuim op zijn mond. Hij is ongeveer 20 en loopt al jaren vrij rond in de Bab Boujeloud. Hij kan niet praten en loopt op zijn blote voeten alsof hij voorzichtig moet voelen waar hij zijn voeten neerzet. 's Avonds krijgt hij van Restaurant Bouyad altijd wat restjes soep. Hij eet dat buiten gehurkt tegen de muur op.

Lorry

Age: 27

Lorry, 25 Station RD, Hagley, Stourbridge, W-Midland, England.

--How did you arrive at Boujeloud?

* I arrived by airplane in Casablanca and I took a taxi from Casa to Rabat and from Rabat I took another taxi to Fez, because I couldn't find buses. I got here about 9 o'clock in the New Town at C.T.M. Somebody, I shared the taxi with, went to the old town. He thought I was crazy, because I went to the old town. We took a petit taxi and arrived at Boujeloud. I stood there and said "right, where is the hotel?".

--And guides around?

* No, the man in the taxi with me went straight to Hotel National and he booked a room for me. He said something like "give this man a room".

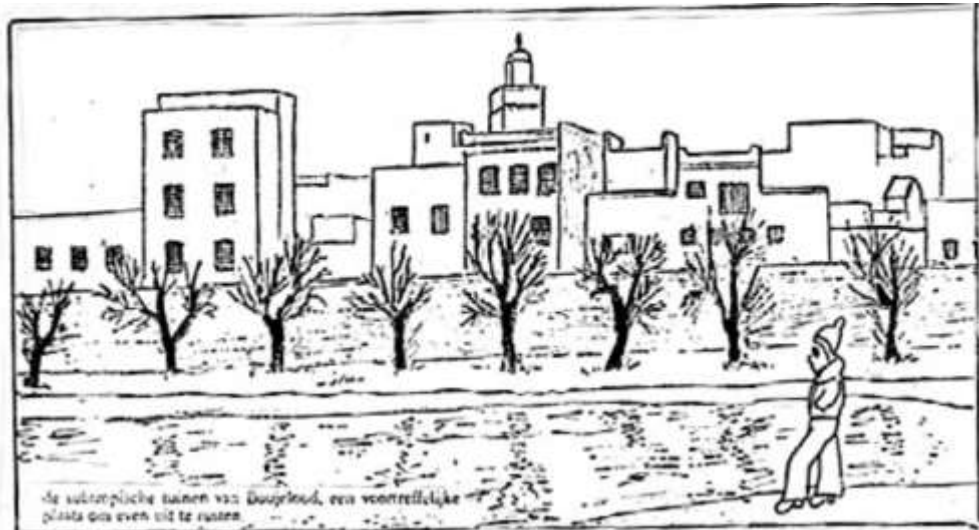
--No problems with guides?

* No, I walked down the medina by myself and then, if you seem to know where you're going, you have no problems with guides. In a strange place like the medina where everybody notices you're a foreigner, you chose a point in the distance somewhere, a landmark and you walk to it. " If you know where you are going and when you are walking you look for a place to sit and stop. And when you have chosen that place you continue to your landmark and then walk back to your place direct. As if you have been there all day and go back to your own place .

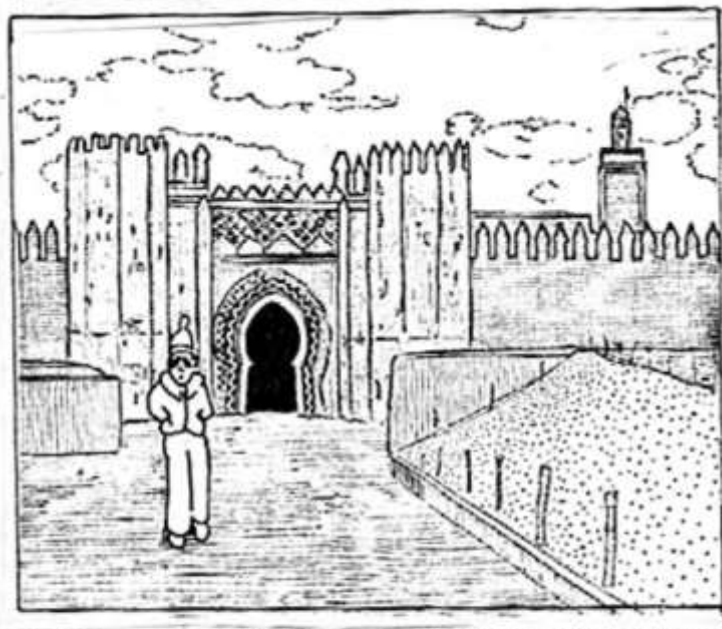
--Did you buy anything?

* Yes, with Allal Guyar, the boy with bright blue jacket and earrings. It was raining very hard and I was in the medina, just around the corner without a coat and a friend of Allal, who was with us waiting for the rain to stop. But it didn't stop. He wanted to sell me something, but there were only touristdjelaba's. So I said I didn't want to buy any. But he let me wear it anyway. So, "Keep it clean and bring it back", he said. Because I had no jacket, I wore it and after a while when I came to give it back to him, he persuaded me to buy it. And I thought, why not I could afford it, why not.

de subtropische tuinen van Douyroul, een voortreffelijke plaats om even stil te rusten.

BAS BOMBELOUD

Het troonfeest

Het feest van Mohammed de profeet en de verjaardag van de Groene Mars.

3 Maart, 3 feesten ineen. Van heinde en verre zijn families naar Fes gekomen. Alle hotels zitten vol. De winkeliers hebben hun winkeltjes versierd met Marokkaanse vlaggen (rood met ster), tapijten en doeken. De restaurants en cafees zijn betimmerd met palmtakken. Alle Babs schitteren van de kleine lampjes. De elektriciteit valt af en toe uit als gevolg van kortsluiting en drommen mensen zoeken in de medina met een kaarsje hun weg. Overal worden feestjes gebouwd. De winkels zijn veranderd in theehuizen. De koopwaar is verborgen achter tapijten en straten zijn omgetoverd in zalen, waar 's avonds een band zal optreden. De organisatoren wachten zenuwachtig theedrinkend op de eerste bezoekers.

De Happening Boujeloud is op zijn best.

De Bab Boujeloud is versierd met vlaggen en lampjes. Over de Serrajine hangen spandoeken met arabische teksten en foto's van de koning. Ruiters moeten ervoor bukken. De theehuizen en cafees zitten overvol, het ziet zwart van de mensen. 's Middags stopt er een politiebus met een loeiende sirene gevolgd door een Amerikaanse slee en een oude bus met het opschrift SCIENCES RABAT. Twee gemotoriseerde agenten zetten het verkeer af. Uit de bus stappen 30 in het wit geklede Saoudi-Arabieren, die zich onder escorte naar de Medersa Bou-Iania begeven. De hele middag worden er concerten gegeven op Place Boujeloud in een busgarage en op het podium, dat direkt voor de Bab Boujeloud in Barokstijl is versierd met lampjes, palmtakken, tapijten en parasollen, die in de lucht schijnen te zweven

Een meute mensen staat te kijken naar de muzikanten en danseresjes. Enkele idioten proberen zich te paard een weg door de menigte te banen.

Buiten de muren van Kasbah Ennouar kijken duizenden toeschouwers naar een Fantasia.

Steeds rijden twintig ruiters in een snelle galop heen en weer, waarbij ze allemaal op hetzelfde moment in de lucht moeten schieten met geweer, die ze tijdens het rijden achter hun rug houden. Wie te laat of te vroeg schiet is af. Tot vlak voor de start rennen jongetjes en vrouwen als gekken over het veld. Het publiek is omringd door Berbertenten en soep en thee verkopers. In mijn hotel is een theehuis ingericht. Met een ontstoken lever sleep ik me door het Festival. Benkirane zit de hele dag onbeweeglijk aan zijn tafeltje in het versierde café naast Bab Boujeloud thee te drinken. "Niets aan de hand, slechts een verandering

BOUWPLAAT BOU JELOUD 1

Maak Uw eigen Bou Jeloudje !
 Neem een schaar en knip de
 afbeeldingen uit. Plak vervolgens
 met goede papierlijm (Plak) A aan C,
 G aan H en D aan E. Zie fig.1.

B G

C

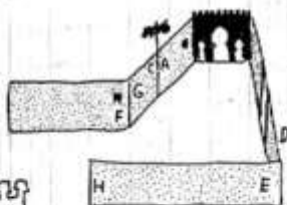
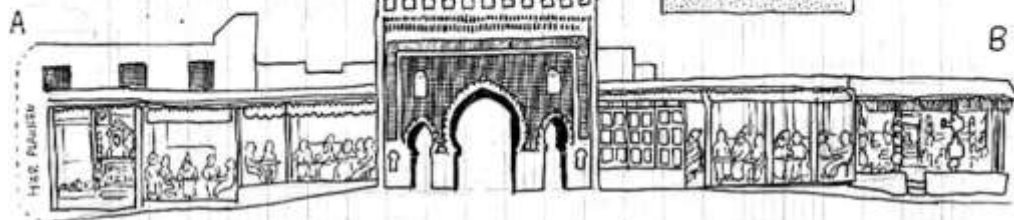

fig.1

A

B

D

H

F

BOUWPLAAT 2 : PASSANTEN

fig.1

fig.2

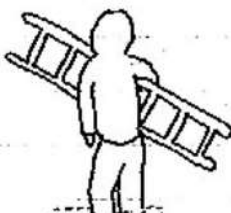

fig.3

fig.4

fig.5

fig.6

fig.7

fig.8

fig.9

fig.10

fig.11

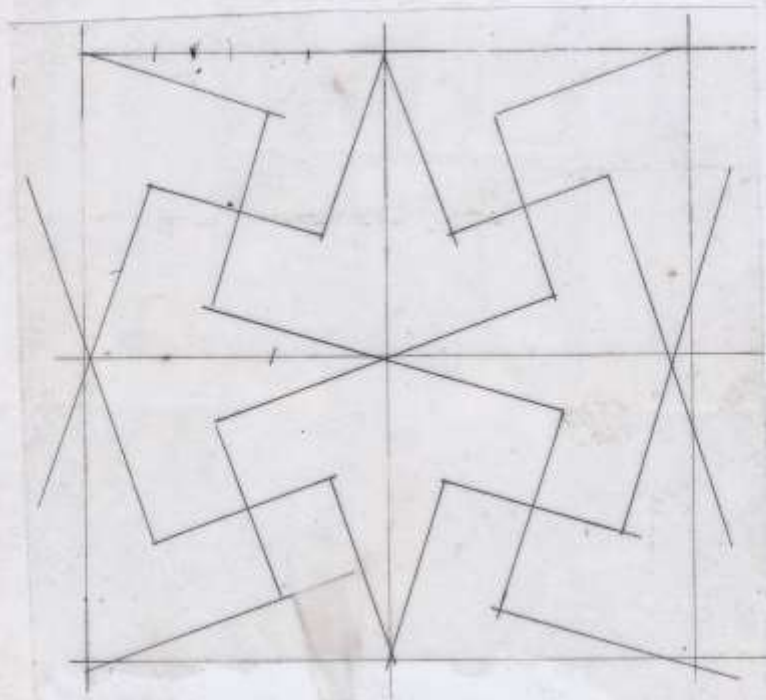

fig.12

IMPORTANT : TE VERKLEINEN.

STUDIE MOORSE MOZAIKEN OP GRAFHEUVELS IN MAROKKO. 1981

RECONSTRUCTIE V/D MOTIEVEN

Hugo Kaagman and his son in Bab Boujeloud, 9 – 19 January 2019

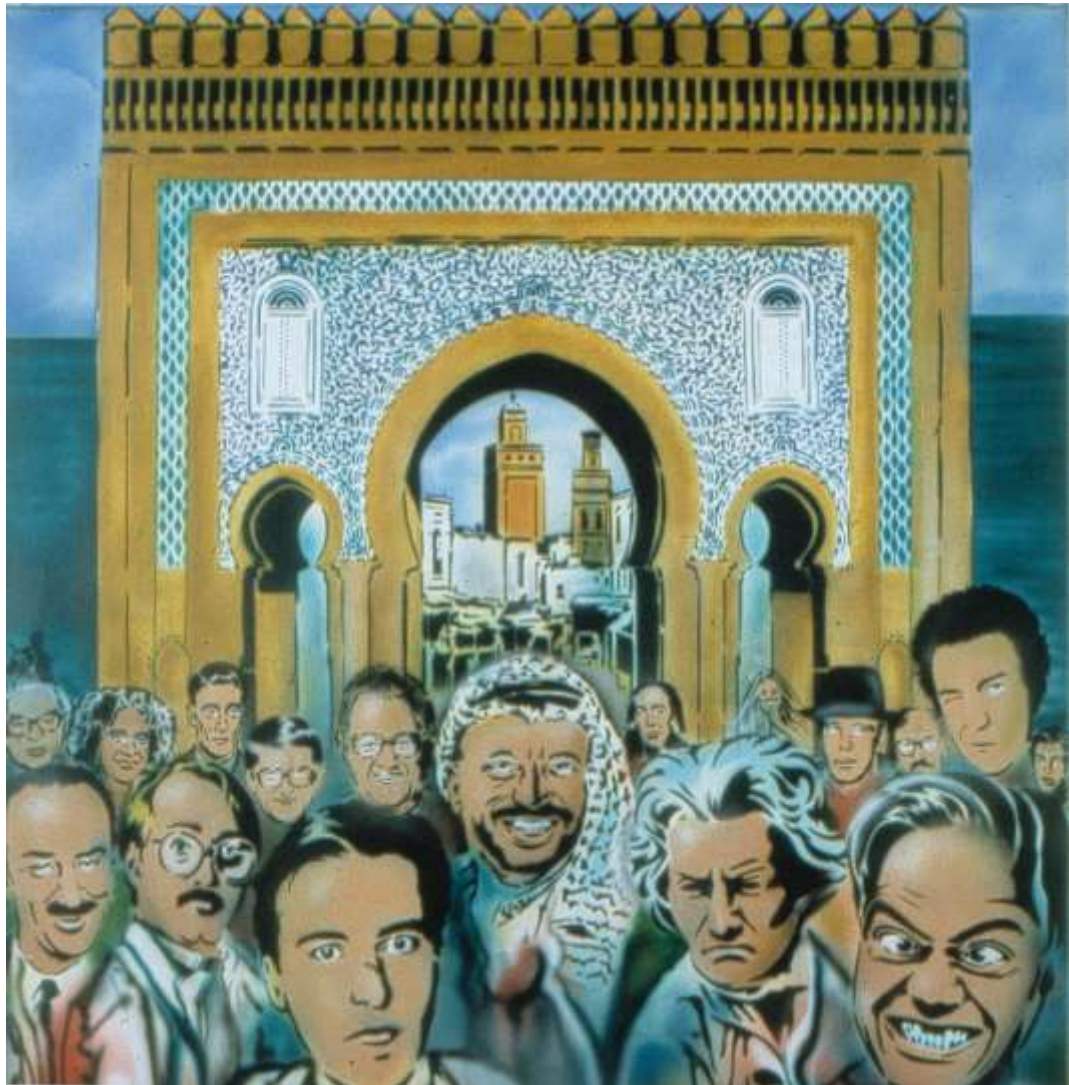

Mural Hemonylaan, Amsterdam, 2012

Mural
Ru Pare
school
Amster
dam
2005

Bab Boujeloud, acrylic on canvas, 1- 1m, 1989

“Bab Boujeloud”, acrylic on canvas, 100 – 80 cm, 2007

Bab Boujeloud, spray on paper, 50 – 60 cm 2012

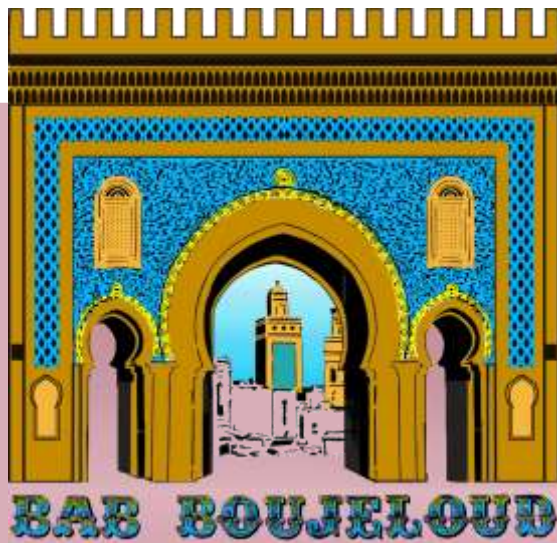
Respect, acrylic on canvas, 120 -120 cm, 2005

Fes Tiles

Kaagman, H. (b.1955). Fez. Series of 9 col. lithographs, each 40,5 x 40,5 cm., each signed "Hugo Kaagman" 1999

Street artist Hugo Kaagman vertelt over de Bab Boujeloud-poort in Fez, waar hij kunstenaar werd. Radio 5 NTR, interview door Bart Schut, 2013

[Dichtbij Nederland Radio 5 NTR 20131004 Heimwee Hugo Kaagman naar Bab Boujeloud in Fez by bartschut | Mixcloud](#)